

Voortgangsrapportage 1999

Bestuursovereenkomst Uitvoering Meerjarenplan Gewasbescherming

**Opdrachtgever:
Coördinerend Uitvoeringsorgaan MJP-G**

Expertisecentrum LNV, onderdeel Landbouw/Ede, november 2000

© 2000 Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Expertisecentrum LNV, onderdeel Landbouw, Postbus 482, 6710 BL EDE.

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij het gebruik van gegevens uit deze publicatie.

Oplage 250 exemplaren

Besteladres U kunt deze publicatie bestellen door f30,- over te maken op:
Rekeningnummer 19.23.26.937
t.n.v. Ministerie LNV/EC-LNV
Postbus 482, 6710 BL EDE
onder vermelding van de bestelcode EC-LNV 259 en uw naam en adres

Samenstelling G.J.M Schroën (EC-LNV)
T.Kok (EC-LNV)
G.H. Horeman (EC-LNV)

Druk Ministerie van LNV, afdeling Facilitaire Dienst/Bedrijfsuitgeverij

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	7
2	VERBRUIK, AFHANKELIJKHEID EN EMISSIE VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN	8
2.1	Verbruik	8
2.2	Afhankelijkheid	12
2.3	Emissie	13
2.4	Milieubelasting	14
3	VOORTGANG UITVOERING 1999	15
3.1	Plan van aanpak 2 ^e fase MJP-G	15
3.2	Speerpuntprojecten LTO-Nederland	15
3.3	Ontwikkelingen op het gebied van toelatingen	16
3.4	Gewasbeschermingsbeleid na 2000	18
3.5	Effectief pakket gewasbeschermingsmiddelen	19
3.6	Controle en handhaving	20
3.7	Richtlijnen gebruik en emissie	22
3.8	Fytosanitaire activiteiten	23
3.9	Onderzoek, voorlichting, onderwijs en subsidies	24
3.10	Marktprikkels	25
3.11	Activiteiten en ontwikkelingen in de sectoren	28
4	CONCLUSIES EN VERVOLG	32
	BIJLAGEN	33
A	Totale afzet in 1999 vergeleken met de referentieperiode	33
B	Werkzame stoffen waarvan de toelating in 1999 is beëindigd	34
C	Nieuw toegelaten werkzame stoffen in 1999	34
D	Milieukeurmonitor van Stichting Milieukeur	34
E	Masterplan Phytophthora	36

Voorwoord

De voortgangsrapportage van het Coördinerend Uitvoeringsorgaan (CUO) voor de Bestuursovereenkomst van het Meerjarenplan Gewasbescherming (MJP-G) over het jaar 1999 geeft een overzicht van de verschillende activiteiten die worden ontplooid om de doelstellingen te bereiken. Het overzicht biedt voor de lezer ook inzicht. Inzicht in de weerbarstige materie van de gewasbescherming. Weerbarstig vanwege de ingewikkeldheid van de problematiek, vanwege de vele spelers op het veld, vanwege de sterk verschillende beelden van de werkelijkheid, vanwege de eisen en verwachtingen, die sterk uiteenlopen.

De voortgangsrapportage voert u mee langs de vele activiteiten die door boeren, tuinders en fruitteilers zijn ondernomen, samen met onderzoekers, proefbedrijven, kennisinstellingen, voorlichters, loonwerkers; dit alles vaak ondersteund door overheden en bedrijfsleven. Er worden stappen en stapjes gezet, meestal in de goede richting, soms lijkt het op de springprocessie van Echternach; drie vooruit en twee achteruit, maar ook daar komen ze bij het doel. Het doel, de doelstelling van het MJP-G; meerdere doelstellingen, reductie van middelengebruik, reductie van milieubelasting, terwijl de hoofddoelstelling was: verminderen van afhankelijkheid. Een doelstelling die zich niet makkelijk laat kwantificeren en dus niet makkelijk meetbaar is, temeer daar er geen ijkpunten zijn meegegeven. Duidelijk is dat de afhankelijkheid in het jongste verleden bij vele gebruikers te groot was; eveneens is duidelijk dat bij zeer veel boeren, tuinders en fruitteilers het bewustzijn is toegenomen, waardoor er veel terughoudender en gericht wordt gewerkt. Ook lijkt mij duidelijk dat niet bedoeld was met deze doelstelling over de volle breedte een totale onafhankelijkheid na te streven. Wellicht dat voor de toekomst, voortbordurend op de lessen, op de successen en op de mislukkingen, een doelstelling kan worden gekozen, die helder communiceerbaar is, duidelijk gekwantificeerd en gekwalificeerd en met ijkpunten, die niet ter discussie staan. Bovenstaande is ook een van de boodschappen die voortkomen uit de bestuurlijke evaluatie die het CUO in 1999 liet maken. Een zeer lezenswaardige evaluatie, met zeer behartigenswaardige aanbevelingen voor de toekomst.

Hoewel in deze voortgangsrapportage een goed en uitvoerig beeld wordt neergezet over het verslagjaar 1999 moet worden opgemerkt dat er naast de activiteiten die voortvloeien uit het MJP-G nog meerdere acties op verschillende plekken worden uitgevoerd. Er is sprake van een permanente interactie tussen MJP-G en vele andere partijen. Het is verheugend dit te kunnen constateren. In het verslagjaar hebben de partners in het CUO geprobeerd om de basis te verbreden. Het werd als een weeffout uit het verleden gezien, dat maatschappelijke groeperingen uit bijvoorbeeld de milieu- en waterwereld, niet participeerden in het CUO. Aan het eind van het verslagjaar was deze poging nog niet succesvol afgerond. Helaas. Hopelijk zullen in de toekomst alle relevante partijen met elkaar de voortgang van het gewasbeschermingbeleid regelmatig bespreken, elkaar kritisch stimuleren en toetsen op afspraken. Dat kan het succes alleen maar versnellen en vergroten. Deze voortgangsrapportage is de laatste in de reeks, zoals ze sinds de aanvang van het MJP-G gemaakt zijn, omdat de rapportage over 2000, het laatste MJP-G-jaar, wordt opgenomen in de eindevaluatie.

Voor de totstandkoming van deze voortgangsrapportage zijn bijdragen geleverd door vertegenwoordigers van de departementen van de ministeries van LNV (waaronder het EC-LNV, AID en de Plantenziektenkundige Dienst), VROM, SZW en V&W, en door vertegenwoordigers van het agrarisch bedrijfsleven, LTO-Nederland, Nederlandse Bond van Boomteilers (NBvB), Nederlandse Fruittelers Organisatie (NFO), Coöperatieve Nederlandse Champignonkwekersvereniging (CNC), Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB) en de Stuurgroep Glastuinbouw en Milieu (GLAMI), het fytofarmaceutisch bedrijfsleven (NEFYTO), het College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen (CTB) en marktorganisaties als: Milieukeur; Certerra (MBT); Milieu Project Sierteelt (MPS). Het EC-LNV heeft de eindtekst samengesteld. Bij deze een woord van dank aan een ieder die een bijdrage heeft geleverd voor de totstandkoming van deze voortgangsrapportage.

Servaas Huys
Voorzitter van het Coördinerend Uitvoeringsorgaan MJP-G

1 INLEIDING

Deze voortgangsrapportage geeft een breed beeld van ontwikkelingen op het terrein van gewasbescherming. Ze gaat in op de ontwikkelingen inzake verbruik, emissie, afhankelijkheid en toelating van gewasbeschermingsmiddelen in 1999. Verder komen de Bestuursovereenkomst en het aanpalende (gewasbeschermings-)beleid aan de orde. De rapportage besluit met conclusies en aandachtspunten voor het komend jaar.

Het beeld dat deze rapportage geeft is breder dan de afspraken die zijn gemaakt in de Bestuursovereenkomst (Tweede Kamer, 21677, 1992 - 1993, nummer 17) en in het Plan van Aanpak dat in het kader van de Bestuursovereenkomst voor de 2^e fase is opgesteld (brief Minister van LNV van 21 oktober 1997, DL 973397. In het bijzonder geldt dit voor de wet- en regelgeving van de overheid waarover, in het kader van de Bestuursovereenkomst, afstemming maar geen besluitvorming plaatsvindt en voor de controleactiviteiten van de AID. Ook op het gewasbeschermingsbeleid na 2000 is kort ingegaan.

De rapportage sluit aan bij de Voortgangsrapportage 1998 (brief Minister van LNV van 15 december 1999, DL 19995227).

2 VERBRUIK, AFHANKELIJKHEID EN EMISSIE VAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN

2.1 Verbruik

Afzet via bij Nefyto aangesloten toelatinghouders

Afzet volgens Nefyto

In tabel 1 is de afzet in 1999 via bij Nefyto aangesloten toelatinghouders (Nefyto-afzet) weergegeven in tonnen werkzame stof. Cijfers zijn opgenomen voor grondontsmettingsmiddelen, herbiciden (inclusief loofdoedingsmiddelen), fungiciden, insecticiden/acariciden en *overige stoffen* (afweerstoffen, mollusciden, groeiregulatoren, rodenticiden en reststoffen).

Tabel 1 Afzet gewasbeschermingsmiddelen via Nefyto in tonnen werkzame stof

Periode	Grondontsmettingsmiddelen	Herbiciden	Fungiciden	Insecticiden/acariciden	Overige	Totaal
1984-1988	10.247	3.854	4.029	603	1.218	19.951
Index %	100	100	100	100	100	100
1999	1.468 ¹	2.842	4.564	338	1.103	10.232
Index %	14	74	113	56	91	51
Gemiddeld 1997-1999	1.407	2.916	4.682	381	1.063	10.450
Reductie %	86	24	-16	37	13	48
				-4		
Reductie %.	86	26	-13	44	16	49
1999 t.o.v 1984-1988				-1		
Reductie %	68	45				50
Taakst.MJP-G						
In 2000				36		

In de derde rij van de tabel is de gemiddelde afzet van de afgelopen drie jaren, 1997-1999, vermeld. Voorts geeft de tabel de gerealiseerde reductiepercentages (vierde rij) ten opzichte van de referentieperiode (1984-1988). Voor de afzet in de jaren 1989-1999 wordt verwezen naar figuur 1 en eerdere rapportages.

Totale afzet Nefyto

De totale Nefyto-afzet in 1999 was 10.232 ton werkzame stof (tabel 1). Dit betekent een reductie van 49% ten opzichte van de referentieperiode. De taakstelling van 50% voor de totale afzet voor het jaar 2000, is daarmee vrijwel gerealiseerd. Het driejarig gemiddelde 1997-1999 geeft voor de totale afzet een reductie van 48%.

In figuur 1 zijn de ontwikkelingen aangegeven in de jaarlijkse Nefyto-afzet van gewasbeschermingsmiddelen vanaf de MJP-G referentieperiode 1984-1988 tot en met het jaar 1999. De taakstelling voor het jaar 2000 is eveneens

¹ Nefyto heeft in de perspublicatie Nefytobulletin van juni 2000 de niet fumigantia opgenomen in de groep overigen. In de afgelopen jaren worden ze geplaatst bij de grondontsmettingsmiddelen. Deze laatste indeling is in dit overzicht gehanteerd, om een zuivere vergelijking mogelijk te maken.

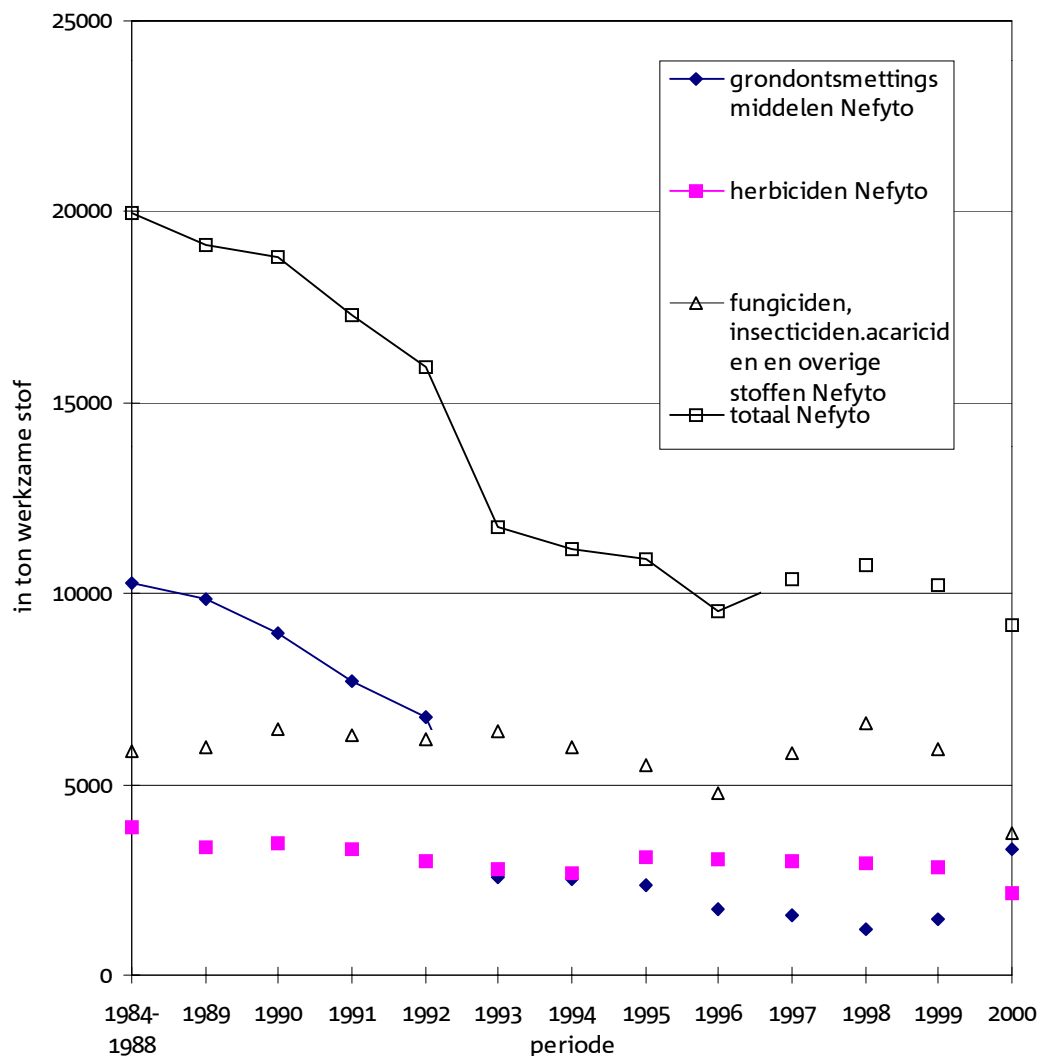

Fig. 1: Ontwikkelingen in de Nefyto-afzet van de verschillende groepen gewasbeschermingsmiddelen uitgedrukt in ton werkzame stof

opgenomen. Uit de figuur blijkt dat het totale verbruik in 1999 is gedaald in vergelijking met het jaar daarvoor. Dit is het gevolg van een daling van het verbruik aan fungiciden, herbiciden en insecticiden. Daar tegenover staat een toename van grondontsmettingsmiddelen. Met name de afzet van fungiciden is aanmerkelijk lager dan in de jaren 1997 en 1998, die gekenmerkt werden door een hoge schimmeldruk, vooral in de aardappel.

Grondontsmet-
tingsmiddelen

Ondanks de toename in 1999 van het gebruik aan grondontsmettingsmiddelen is de afname van het totale verbruik van gewasbeschermingsmiddelen met name terug te voeren op de grote reductie in het verbruik van grondontsmettingsmiddelen; deze bedroeg 86% ten opzichte van de referentieperiode. Met deze reductie is ruimschoots voldaan aan de taakstelling van 2000 (68%) voor grondontsmettingsmiddelen en ook aan de nagestreefde reductie van 80%. Het driejarig gemiddelde (1996-1999) laat een reductie van 86% in vergelijking met de referentieperiode zien. In een eerdere rapportage is uiteengezet op welke wijze de reductie tot stand is gekomen.

Herbiciden

Het herbicidenverbruik (inclusief loofdodingsmiddelen) is in 1999 heel licht gedaald, vergeleken met 1998. De gerealiseerde reductie in 1999 ten opzichte van de referentieperiode is 26%, de taakstelling voor 2000 is 45%. De laatste drie jaar daalt het verbruik van herbiciden maar marginaal. Het driejarig gemiddelde (1996-1999) laat een reductie van 23% in vergelijking met de referentieperiode zien. In de rapportage van 1998 is per abuis de groep groeiregulatoren opgenomen bij de herbiciden en loofdodingsmiddelen in plaats van bij de overigen. In tabel 2 is de afzet aan herbiciden en loofdodingsmiddelen in de afgelopen vijf jaar weergegeven met de juiste gegevens voor 1998.

Tabel 2 Afzet van herbiciden en loofdodingsmiddelen van de afgelopen vijf jaar in vergelijking met 1984-1988

Herbiciden en loofdodingsmiddelen in ton w.s.		
Jaar	Nefyto	Totaal
1984-1988	3.854	4.596
1995	3.070	3.945
1996	3.016	3.929
1997	2.984	3.852
1998	2.921	4.026
1999	2.842	3.866

Fungiciden, insecticiden/ acariciden en overige stoffen

De afzet van de stoffen in de cluster fungiciden, insecticiden/acariciden en *overige stoffen* is in 1999 na twee achtereenvolgende jaren van toename weer gedaald. Vergeleken met de referentieperiode is in 1999 de afzet van de cluster fungiciden, insecticiden/acariciden en *overige stoffen* met 1% gestegen, vooral door de stijging van de afzet aan fungiciden ten opzichte van de referentieperiode.

Het driejaarlijks gemiddelde (1997-1999) laat een stijging zien van 4% in vergelijking met de referentieperiode, door het hoge fungicidenverbruik in 1997 en 1998. De taakstelling voor 2000 voor het totaal van deze cluster is een reductie van 36%.

Fungiciden

In 1999 is het verbruik van fungiciden met 13% gestegen ten opzichte van de referentieperiode en gedaald met 14% ten opzichte van 1998. Deze daling ten opzichte van 1998 is deels te wijten aan de lagere infectiedruk in 1999 van de probleemschimmels *Phytophthora* en *Botrytis*.

Behalve de hoge infectiedruk van deze probleemschimmels maakt ook de uitbreiding van het areaal aardappelen en bloembollen het moeilijker om de taakstelling voor fungiciden te halen. Het driejaarlijks gemiddelde (1997-1999) laat een toename zien van 16% in vergelijking met de referentieperiode.

Insecticiden/ acariciden

Ten opzichte van de referentieperiode is de afzet van insecticiden en acariciden met

DOCUMENTEN\WORD\voort_ge_besch\ eindversie_voortg\VOORTGANGNW.XLSafzet nefyto!R13K544% afgenomen. Het driejaarlijks gemiddelde (1997-1999) laat een reductie zien van

DOCUMENTEN\WORD\voort_ge_besch\ eindversie_voortg\VOORTGANGNW.XLSafzet nefyto!R10K537% in vergelijking met de referentieperiode.

Overige stoffen

In de land- en tuinbouw wordt op grote schaal gebruik gemaakt van minerale olie. Minerale olie heeft zowel een functie als uitvloeier/hechter (=hulpstof) als van antivirumiddel (gewasbeschermingsmiddel ter voorkoming van virusoverdracht door luizen). Door aanpassing van de Bestrijdingsmiddelenwet aan de EU-definitie zijn vanaf 1995 hulpstoffen niet meer als gewasbeschermingsmiddel aangemerkt.

In tabel 3 zijn voor de groep *overige stoffen* van de laatste 3 jaren weergegeven, waarbij alleen minerale olie is opgenomen met de toepassing van gewasbeschermingsmiddel.

Tabel 3 Afzet Nefyto van de groep *overige stoffen* in de laatste drie jaar

Jaar	Verbruik <i>overige stoffen</i> in ton w.s.	Reductie % t.o.v. 1984-1988
1984-1988	1.218	
1997	1.075	12
1998	1.094	10
1999	1.020	16

De afzet van de groep *overige stoffen* is in 1999 in vergelijking met de referentieperiode met 16% gedaald. Het driejaarlijks gemiddelde (1997-1999) laat een reductie zien van 13% in vergelijking met de referentieperiode.

Afzet volgens de Regeling Administratievoorschriften Gewasbeschermingsmiddelen

Afzet volgens RAG

Een deel van de afzet van gewasbeschermingsmiddelen gaat buiten Nefyto om. Om een volledig beeld te hebben van de totale afzet in 1999 in Nederland zijn hieronder de afzetcijfers weergegeven, op basis van de Regeling Administratievoorschriften Gewasbeschermingsmiddelen (RAG)². Deze cijfers zijn beschikbaar vanaf medio 1992. De afzetcijfers zijn geleverd door Nefyto en door het Bureau Heffingen voor de niet bij Nefyto aangesloten toelatingshouders.

Tabel 4 Afzet in 1999 van gewasbeschermingsmiddelen in ton werkzame stof

Aard van de stof	Rag cijfers 1999		
	Nefyto	Bureau Heffingen	Totaal
Grondonstmettingsmiddelen	1.468	2	1470
Herbiciden en loofdodingsmiddelen	2.842	1.024	3.866
Fungiciden	4.564	635	5.199
Insecticiden, acariciden	338	75	.413
Overigen	1.020	75	1.095
Totaal	10.232	1.811	12.043

Uit tabel 4 blijkt dat in 1999 de totale afzet 12.043 ton werkzame stof bedroeg. De afzet via Nefyto was 10.232 ton. De hoeveelheid die buiten Nefyto om is afgezet bedraagt 1.811 ton ; uitgedrukt als percentage van de totale Nefyto-afzet is dit bijna 18%. Per middelengroep zijn er echter flinke verschillen in dit percentage.

De totale afzet en de afzet via Nefyto-leden vertonen een zelfde trend. Na de lichte stijging van 1998 laat 1999 weer een daling zien en sluit weer aan bij jaren van dalende verbruikscijfers. Bij het driejarige gemiddelde worden uitschieters afgevlakt. De daling wordt daardoor omgezet in een stabilisering. In bijlage A is nader uitgewerkt welke reductiepercentages zijn bereikt, als wordt uitgegaan van de totale afzet (Nefyto plus niet-Nefyto).

2.2 Afhankelijkheid

Afhankelijkheid Over de doelstelling “vermindering van de afhankelijkheid” ontbreekt in het MJP-G een getalsmatige referentie en taakstelling. Het verbruik geeft slechts een

² In de eerste rapportages is deze regeling gemeld onder de oude naam Regeling Administratievoorschriften Bestrijdingsmiddelen' RAB, sinds 1997 RAG.

globale kwantitatieve indicatie voor de ontwikkeling van de structurele afhankelijkheid. Als de verbruikscijfers gecorrigeerd worden voor chemische substitutie (vervanging door middelen met een andere hoeveelheid werkzame stof per hectare), levert de ontwikkeling van de omvang van het verbruik een enigszins genuanceerder beeld op van de richting en de mate waarin deze afhankelijkheid zich ontwikkelt. Met andere factoren die meespelen bij afhankelijkheid zoals toedieningsfrequentie is dan echter nog geen rekening gehouden. Bovendien kan omdat het een typische lange termijn trend betreft, alleen de ontwikkeling over een langere reeks van jaren een beeld geven. Door een verdere ontwikkeling van de milieu-indicator kan in de toekomst een beter inzicht verkregen worden in deze problematiek.

Voor fungiciden is de conclusie gerechtvaardigd dat in de afgelopen jaren de structurele afhankelijkheid van chemische bestrijdingsmiddelen gestaag is gestegen. Voor grondontsmettingsmiddelen is de afhankelijkheid in belangrijke mate afgenomen. Voor herbiciden en insecticiden is de afhankelijkheid waarschijnlijk afgenomen.

De toenemende afhankelijkheid van fungiciden hangt sterk samen met de problemen rond enkele belangrijke schimmels, *Phytophthora infestans* in de aardappelteelt, vuur in de bollenteelt en schurft in de appels. Het verbruik is in 1999 lager dan in voorgaande jaren en is deels terug te voeren naar de weersomstandigheden die een belangrijke rol spelen op de infectiedruk. De mate waarin de toegenomen pathogeniteit van de aardappelziekte (*Phytophthora infestans*) invloed heeft blijft nog onduidelijk.

2.3 Emissie

Algemeen

Op grond van de daling van het middelenverbruik ten opzichte van 1998 is het aannemelijk dat een algemene vermindering van de emissie naar bodem, water en lucht, in 1999 heeft plaatsgevonden. Daar staat tegenover dat er een aantal ontwikkelingen van uiteenlopende aard in gang is gezet die bijdragen aan emissiereductie.

Verschillende waterschappen hebben in 1997 afspraken gemaakt met landbouworganisaties over emissiebeperkende maatregelen, ter overbrugging tot de algemene regels voor de open teelten (Lozingenbesluit Open teelt en Veehouderij zie 3.7) van kracht worden. De gezamenlijke aanpak in de regio's in Parel (i.s.m. WLTO), Kristal (i.s.m. NFO), Driftkikker (i.s.m. FLTO) en het Gelderse project "Boeren en tuinders gaan voor water" laat zien dat er draagvlak is bij telers voor emissiebeperkende maatregelen. Tevens ontstaat er inzicht in de mogelijkheden die deze maatregelen geven. Dit inzicht wordt benut bij het optimaliseren van voornoemde algemene regels.

GLAMI

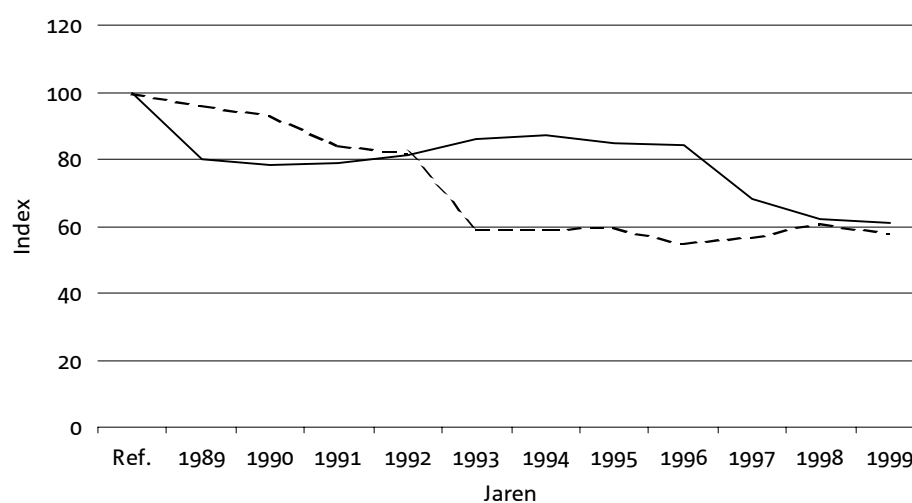
De sector glastuinbouw, de regionale en landelijke overheid en de waterkwaliteitsbeheerders hebben het convenant Glastuinbouw en Milieu (GLAMI) ondertekend. Doel van het convenant is om de totale milieudoelstellingen (w.o. die van gewasbescherming) te realiseren in de periode 1995-2010. Het jaar 1999 heeft weinig nieuws geleverd op het terrein van de gewasbescherming. In december is de vervroegde evaluatie van het Convenant van start gegaan. Na vier maanden gaf deze als resultaat dat de gewasbeschermingsdoelen, zoals deze geformuleerd zijn in de IMT (Integrale Milieu Taakstelling) van het Convenant Glastuinbouw en Milieu, voor de sector als geheel mogelijk lijken. Dit in tegenstelling tot de andere IMT doelen. Als uitvloeisel van het Convenant Glastuinbouw en Milieu (GLAMI) zijn in het afgelopen jaar in het Westland positieve ervaringen opgedaan in de samenwerking met politie, gemeenten, waterkwaliteitbeheerders en de AID bij de handhaving van de Bestrijdingsmiddelenwet, Wet Milieubeheer en de Wet Verontreiniging Oppervlaktewater. Deze ervaringen worden betrokken bij de ontwikkeling van de Algemene Maatregel van Bestuur voor de Glastuinbouw.

In 2000 zal zoveel mogelijk aansluiting en afstemming gezocht gaan worden met de eindresultaten van de Commissie Alders (zie 3.3) en "Zicht op gezonde teelt" (zie 3.4). Verder zal er onderzocht worden of de bedrijfsdoelstellingen die nu in kilogrammen actieve stof per ha zijn geformuleerd, omgevormd kunnen worden tot eenheden van milieubelasting.

2.4 Milieubelasting

Voorlopige milieu-indicator

In de voortgangsrapportage over 1998 is voor de eerste maal een voorlopige milieu-indicator opgenomen. Dit is een indicator (zie figuur 2) die het verloop van milieubelasting door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen weergeeft. In deze indicator zijn de toepassingen op verhardingen niet meegenomen.

Legenda: - - - verbruik; — milieubelasting

Figuur 2 verloop van de milieubelasting en het verbruik in de periode 1989-1999

Een belangrijk verschil met de vorige rapportage is dat het verloop van de berekende milieubelasting nu met één lijn wordt weergegeven. Daartoe zijn de indicatoren voor de milieubelasting van oppervlakte- en in grondwater opgeteld, volgens een methode waarover consensus is bereikt tussen de betrokken deskundigen.

Uit figuur 2 blijkt dat de milieubelasting door het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw sinds de referentieperiode 40% is gedaald; dit betreft de milieucompartmenten grond- en oppervlaktewater.

3 VOORTGANG UITVOERING 1999

3.1 Plan van aanpak 2^e fase MJP-G

2^e fase MJP-G In oktober 1997 heeft de Minister van LNV het Plan van Aanpak dat in het kader van de Bestuursovereenkomst voor de 2^e fase is opgesteld (brief Minister van LNV van 21 oktober 1997, DL 973397) opgestuurd aan de Tweede Kamer.

3.2 Speerpuntprojecten LTO-Nederland

In deze paragraaf wordt de voortgang van de LTO-projecten (brief minister LNV 21 oktober 1997, DL973397) vermeld, die zijn overeengekomen om de doelstellingen van de bestuursovereenkomst te realiseren.

Vermindering chemische loofdoding	<p>Een onderzoeks- en demonstratieproject is in 1998 en 1999 uitgevoerd door PAV en DLV, op vier proefbedrijven en met tien demonstraties op praktijkbedrijven. Daarbij werden een aantal mechanische loofdodingsmethodieken beproefd, naast de chemische loofdoding. Ook werd met een aantal rassen, verschillende stikstoftrappen en diverse oogstomstandigheden gewerkt. Uit het onderzoek en de demo's is te concluderen dat loofklappen een alternatief is voor chemische loofdoding.</p> <p>Om te komen tot een vermindering van chemische loofdoding in de aardappelteelt worden twee verschillende sporen gevolgd: Voor de zetmeelaardappelteelt is momenteel een stimuleringsmaatregel ingebouwd om het percentage chemische loofdoding op bedrijfsniveau te verminderen (zie cross compliance 3.4). Voor consumptieaardappelen ligt de zaak complex. Bij de telers is het draagvlak minimaal vanwege met name de risico's voor kwaliteitsverlies. Bezien zal worden of via het Kwaliteitsproject Akkerbouw de chemische loofdoding in consumptieaardappelen is te verminderen.</p>
Vermindering chemische onkruidbestrijding in maïs	<p>In 1998 is een omvangrijk voorlichtingsproject gestart in nauwe samenwerking met DLV. In 1999 is een brochure en een folder over de mechanische onkruidbestrijding in de maïsteelt verschenen. Geïntegreerde onkruidbestrijding in maïs is een haalbare optie en is de "1 kg norm" en mechanische onkruidbestrijding in de maïsteelt gekoppeld aan de Europese steun (zie cross compliance 3.4). Om bekendheid te geven aan de voorwaarden heeft de Kerngroep MJP-G in april 2000 de brochure "Cross compliance in maïs... Hoe pak ik dat aan?" uitgebracht.</p>
Registratie	<p>Voor de sectoren Buitenbloemen, Vollegrondsgroenten, Fruit en Boomkwekerij zijn productschapsverordeningen in 2000 van kracht geworden tot een verplichte registratie van gewasbeschermingsmiddelen vanaf 1 januari 2001. In de bloembollen is dit reeds vanaf 1995 verplicht. In de akkerbouw zal deze verplichte registratie in 2000 al plaatsvinden. De glastuinbouw en wellicht ook de champignonteelt lopen een afwijkend traject vanwege de sectorspecifieke afspraken. Met de sector melkveehouderij (maïs en grasland) vindt over de registratie nog overleg plaats.</p>
Monitoring kwaliteit oppervlaktewater	<p>Het CUO is in overleg met de Staatssecretaris van LNV akkoord gegaan om het project "monitoring kwaliteit oppervlaktewater" niet verder in te vullen. Dit gegeven dat bestaande projecten over dit onderwerp in dezelfde informatiebehoefte voorzien.</p>

Fonds kleine toepassingen	De Stichting Kleine Toepassingen Gewasbeschermingsmiddelen is opgericht die het fonds Kleine Toepassingen gaat beheren. Het aanvraagformulier voor “toepassingen” en het reglement voor de toekenningcommissie zijn vastgesteld door het stichtingsbestuur en beschikbaar via internet (Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Milieubelastingskaart	De milieubelastingskaart dient als instrument voor de ondernemerskeuze met betrekking tot minder milieubelastende stoffen. Ten behoeve van het teeltseizoen 2000 heeft de Kerngroep MJP-G enkele oude milieubelastingskaarten geactualiseerd en enkele nieuwe kaarten uitgebracht. Een kaart voor de bloementeel onderglas is in voorbereiding. Daarnaast zijn verschenen: <ul style="list-style-type: none"> - Phytophthorabestrijding in aardappelen; - Vuurbestrijding in tulp, lelie en gladiool; - Onkruidbestrijding in maïs - Meeldauwbestrijding in rozenstruiken en rozenonderstammen; - Meeldauw- en schurftbestrijding in vruchtbomen en -onderstammen.

3.3 Ontwikkelingen op het gebied van toelatingen

Ontwikkelingen in de Europese beoordeling van werkzame stoffen	<p>De richtlijn 91/414/EEG regelt in de EU het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen. In 1999 is door de Europese Commissie verder gewerkt aan de uitvoering van deze richtlijn.</p> <p>Er werd een tweede bestaande werkzame stof geplaatst op de positieve lijst. Tevens werd besloten om een aantal bestaande werkzame stoffen niet te plaatsen op de positieve lijst. Daarmee zijn in totaal nu tien werkzame stoffen niet geplaatst op de positieve lijst.</p> <p>Inmiddels zijn in 1999 drie nieuwe werkzame stoffen op de communautaire lijst geplaatst. In totaal staan er nu vier nieuwe werkzame stoffen op de positieve lijst. De dossiers van tientallen nieuwe werkzame stoffen werden compleet verklaard. Hierna mogen de lidstaten voorlopige toelatingen over een periode van maximaal 3 jaar verlenen.</p> <p>De richtsnoeren voor de opbouw van het dossier door de aanvrager, alsook het richtsnoer voor de evaluatie van de dossiers (monografie) zijn in 1999 op internationaal niveau (OESO) op een beperkt aantal onderdelen verder geharmoniseerd.</p> <p>De onderzoeksvereisten voor de toelating van micro-organismen en feromonen en worden op internationaal niveau (OESO) verder geharmoniseerd. De onderzoeksvereisten voor micro-organismen worden naar verwachting in 2000 vastgesteld. Er wordt gestreefd om de datavereisten voor feromonen in 2001 vast te leggen.</p> <p>Nederland (het College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen) heeft communautair toegezegd om de datavereisten voor plantversterkers nader uit te werken in 2000.</p> <p>In 1999 heeft de Commissie een Verordening (EG nr 451/2000) opgesteld hoe de werkzaamheden in de komende jaren met betrekking tot een tweede lijst van bestaande werkzame stoffen en de resterende werkzame stoffen in behandeling worden genomen ter beoordeling voor evt. plaatsing op de positieve lijst. Bestaande werkzame stoffen, die niet meer verdedigd worden mogen in principe niet langer dan medio 2003 gebruikt worden. Wel worden er uitzonderingen toegestaan voor de problematiek van de “essential uses”. De aanpak komt min of meer overeen met de Nederlandse aanpak van de onmisbare toepassingen. Op 1 maart 2000 is de genoemde verordening van kracht geworden.</p> <p>De studie over de vrijwillige wederzijdse erkenning van gewasbeschermingsmiddelen voor kleine toepassingen heeft in 1999 duidelijk vorderingen gemaakt. Nederland heeft voorstellen gemaakt voor een uniform aanvraag- en beoordelingsformulier in overleg met deskundigen van een aantal</p>
--	---

lidstaten en op basis van enkele voorbeeld aanvragen.

Stoffenlijst zonder officiële toelating als bestrijdingsmiddel	(Regeling Uitzondering Bestrijdingsmiddelen) In 1999 is een voorstel voor een wijziging van de Regeling Uitzondering Bestrijdingsmiddelen (RUB) opgesteld voor een twintigtal stoffen, mengsels van stoffen of stofgroepen, met een laag risicoprofiel, die meestal op beperkte schaal worden toegepast. De regeling is in november 1999 naar de Europese Commissie gezonden ter notificering. Er is geen commentaar binnengekomen. De vrijstelling van de betrokken middelen (bier, natriumchloride, kalk, celkalk, ongebluste kalk, kalkstikstof, melk en melkproducten, calciumchloride, bijenwas, zand, gesteentemeel, waterglas (natrium- of kaliumsilicaat), zeewier- en algenextracten, knoflook-, soja- en ui-extracten, componenten van etherische oliën en middelen samengesteld uit kokos- en zonnebloemolie) is in maart 2000 van kracht geworden. Deze middelen mogen nu worden gebruikt conform de restricties vermeld in de RUB.
Commissie Alders	De Commissie Alders heeft besloten het project Gewasbescherming Glastuinbouw met een half jaar te verlengen. De Commissie noemt in haar Tussenbalans de problematiek van illegaal gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zeer complex en weerbarstig. In oktober 2000 is het project afgerond. De AID participeerde daarbij voornamelijk in het deelproject om de organisatie van de handhaving te verbeteren. Daarvoor is in nauw overleg met alle betrokken instanties een activiteitenprogramma ontwikkeld dat inmiddels aan de bewindslieden is voorgelegd. Opzet is om hieraan in de loop van 2000 uitvoering te geven.
Dossiereisen micro-organismen, feromonen en plantversterker	
Micro-organismen	De dossiereisen voor micro-organismen zitten in de EU in een eindfase. Naar verwachting kan een vastgestelde richtlijn aan de eind van 2000 worden overgenomen in de Handleiding Toelating van Bestrijdingsmiddelen (HTB). Tevens heeft de Commissie aangegeven dat er aangepaste Uniforme Beginselen voor micro-organismen in december 2001 door de Commissie worden vastgesteld.
Feromonen	Ontwikkeling en implementatie van toelatingsprocedures voor feromonen is in OECD kader al enige tijd in discussie. In 2000 start naar verwachting een internationale beoordeling van een feromoon dossier dat in kader van de EU en OECD harmonisatie gelijktijdig wordt ingediend in Canada en in de EU om werkende weg via een praktijkvoorbeeld de dossiereisen, de dossieropbouw en de monografie verder te harmoniseren. Naar verwachting kunnen de aangepaste dossiereisen volgend jaar worden overgenomen in de HTB.
Plantversterkers	De Commissie heeft NL bereid gevonden om een goede startdefinitie voor plantversterkers te leveren (door de Plantenziektenkundige Dienst), alsook de eerste aanzet tot verminderde dossiereisen. Het CTB heeft hiervoor een concept voorstel opgesteld waarvoor het naar verwachting niet nodig zal zijn om de bestaande nationale wetgeving te wijzigen. Naar verwachting kunnen de aangepaste dossiereisen volgend jaar worden opgenomen in de HTB. De verdere ontwikkeling en implementatie van toelatingsprocedures voor plantversterkers zullen in samenwerking met enkele experts van de toelatingsinstanties uit een aantal lidstaten worden ontwikkeld.
Receptuur	Op 15 januari 1997 is het receptuursysteem voor gewasbeschermingsmiddelen op basis van dichloorvos in werking getreden. Eind 1998 heeft het CTB besloten de toelating van dichloorvos onder receptuur te verlengen tot 1 januari 2000. Op 13 mei 1999 heeft het College van Beroep echter bepaald dat op grond van het Besluit milieu-toelatingseisen bestrijdingsmiddelen, het landbouwkundig onmisbaar zijn geen basis vormt om bestrijdingsmiddelen toe te laten en is de toelating van dichloorvos ingetrokken.

Drifttabel In 1998 is de aangepaste drifttabel van kracht gegaan. Deze tabel is ingekaderd binnen de ministeriele regeling uitvoering milieu-toelatingseisen bestrijdingsmiddelen. Het betreft een interim regeling tot eind 1999. Sinds 1 januari 2000 gebruikt het CTB een drifttabel die ten op zichte van 1999 enigszins is aangepast. Uitgangspunt voor de drifttabel vormt het maatregelenpakket zoals dat is voorgeschreven in het Lozingenbesluit openteelten en veehouderij.

3.4 Gewasbeschermingsbeleid na 2000

Gewasbescherming na 2000 In maart 2000 heeft Staatssecretaris Faber de visie op het nieuwe gewasbeschermingsbeleid, getiteld "Zicht op gezonde teel", gepresenteerd. Aanleiding voor een nieuw beleid is onder andere dat het MJP-G - ondanks een aantal successen - niet geleid heeft tot de noodzakelijke omslag in de gewasbeschermingpraktijk waarmee boer en tuinder structureel minder afhankelijk worden van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Het is daarom nodig een andere aanpak te ontwikkelen. Hoofddlijn van "Zicht op gezonde teel" is "geïntegreerde teel op gecertificeerde bedrijven". Bij "geïntegreerde teel" wordt verwacht dat gewasbescherming een integraal onderdeel van het managementproces is, waarbij goede landbouwkundige praktijken garanderen dat chemische middelen pas worden toegepast als preventieve en niet chemische methoden niet effectief blijken. Certificering van bedrijven die op deze wijze werken leiden tot zichtbaarheid, transparantie en toetsbaarheid van de producten en de bedrijfsvoering van de plantaardige sector voor wat betreft gewasbescherming. Deze "gezonde teel" moet zichtbaar zijn voor de overheid, maar ook voor afnemers en uiteindelijk gecommuniceerd kunnen worden naar consumenten.

Het nieuwe beleid zal daarmee aangrijpen op het niveau van de individuele ondernemer, in tegenstelling tot het MJP-G dat de sector als meetpunt nam. Het is de bedoeling dat bedrijven hun bedrijfsvoering aanpassen en een omslag realiseren in denken over omgang met gewasbescherming. De overheid formuleert daarbij de randvoorwaarden op het gebied van milieu, arbeidsbescherming en volksgezondheid.

Door een erkenningsregeling wil de overheid een tweetal pakketten deponeren met verschillende hoogte in normen, een zogenaamd "basispakket" en "pluspakket". In 2005 zal volgens de visie de plantaardige productie in Nederland grotendeels gecertificeerd moeten zijn volgens de eisen van het basispakket. Om dat te bereiken zal certificering worden beloofd, en niet-certificeren worden ontmoedigd. Hierbij wordt onder meer gedacht aan fiscale stimulansen en extra controles. Ook wordt bestudeerd of een voorzichtige koppeling van de toelating van bestrijdingsmiddelen aan certificering een wenselijke en uitvoerbare optie is. Daarnaast zal om ondernemers op weg te helpen bij het "geïntegreerd telen" extra aandacht worden besteed aan kennisontwikkeling en informatieoverdracht.

Beleidsvoorbereiding Ter voorbereiding van het nieuwe beleid is in 1999 een uitgebreide gespreksronde geweest. In 2000 is op basis hiervan "Zicht op gezonde teel" verschenen, en worden de hoofddlijnen langs een drietal sporen verder uitgewerkt.

1. Een honderdtal bedrijven uit vijf sectoren doen mee in een praktijkproef van LNV. Daarin wordt op basis van voorbeeld certificatieschema's een eerste beeld verkregen van wat haalbaar en controleerbaar is en in hoeverre samenhang tussen bestaande certificeringssystemen tot de mogelijkheden behoort.
2. In een drietal werkgroepen is twee maanden lang gediscussieerd over certificering, de relatie met het toelatingsbeleid en preventie boven bedrijfsniveau. Daarnaast vonden aparte workshops plaats rond de onderwerpen kennis, handhaving en biotechnologie. Deze gespreksronde is ingeleid en afgesloten met een bestuurlijke conferentie. Deelname vond

- plaats vanuit onder meer het landbouwbedrijfsleven, milieugroeperingen, vakbewegingen, waterbeheerders en consumentenorganisaties.
3. Het RIVM en het LEI onderzoeken respectievelijk de milieutechnische gevolgen en economische consequenties van de voorbeeld certificatieschema's zoals die in de praktijkproeven worden gebruikt.

Cross Compliance Voortvloeiend uit de afspraken van Agenda 2000 is in 1999 een Europese Verordening gepubliceerd, Vo. 1259/2000, die in haar Artikel 3 de lidstaten de mogelijkheid biedt om van boeren die rechtstreekse inkomenssteun ontvangen uitvoering van "passende milieumaatregelen" te vragen als tegenprestatie. Dit is de zogenaamde "cross compliance". Er zijn volgens deze Verordening verschillende mogelijkheden voor invulling van de eis. Nederland heeft er voor gekozen om per sector of teelt waarin rechtstreekse inkomenssteun wordt betaald bovenwettelijke maatregelen te formuleren.

Maïs en zetmeel-aardappelen In de loop van 1999 zijn zo voor de teelt van maïs en voor de teelt van zetmeelaardappelen maatregelen vastgesteld, die ingaan in het seizoen 2000. Beiden hebben betrekking op gewasbescherming en richten zich op reductie van de hoeveelheid gebruikte gewasbeschermingsmiddelen. In de teelt van maïs mag alleen nog "geïntegreerde onkruidbestrijding" plaatsvinden, een pakket van preventieve en curatieve maatregelen waarvan twee centrale componenten opgenomen zijn in de cross compliance eis: minimaal een mechanische onkruidbestrijding tot 31 juli en, indien deze heeft plaatsgevonden, een maximum aan de gebruikte hoeveelheid actieve stof herbicide van 1 kg/ha. Bij niet toepassen van mechanische onkruidbestrijding of het overschrijden van 1 kg werkzame stof wordt de MacSharry-premie voor de maïsteelt met 25% gekort.

In de teelt van zetmeelaardappelen mag de loofdoding voorafgaande aan de oogst op minimaal 70% van het areaal mechanische wijze plaatsvinden. Bij het overschrijden van deze grens wordt de MacSharry-premie in 2000 met fl. 165,- per overschreden ha gekort. Ter informatie over de voorwaarden heeft de Kerngroep MJP-G in april 2000 de brochure "Cross compliance in zetmeelaardappelen... Hoe pak ik dat aan?" uitgebracht. Het jaar 2000 is dus het eerste jaar van de implementatie van cross compliance in Nederland. De uitvoering van de twee maatregelen zal nauw worden gevolgd, waarbij de aspecten van uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid bijzondere aandacht krijgen.

3.5 Effectief pakket gewasbeschermingsmiddelen

Effectief pakket gewasbeschermingsmiddelen De beschikbaarheid van een effectief middelenpakket wordt in het MJPG als één van de randvoorwaarden genoemd voor het realiseren van de verschillende doelstellingen. Door de herbeoordeling van toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen door het CTB zullen de komende jaren echter belangrijke toepassingen verdwijnen. Om de ongewenste gevolgen van het toelatingsbeleid te beperken is in 1998 het gezamenlijke actieprogramma "Effectief middelen pakket" gestart. Eén van de daarin genoemde prioritaire onderwerpen, landbouwkundige onmisbaarheid, heeft in 1999 volop in de belangstelling gestaan als gevolg van de besluitvorming van het CTB omtrent de zogenaamde kanalisatiestoffen.

Uit signalen van het bedrijfsleven en individuele telers bleek dat de gevolgen van de CTB-besluiten groot kunnen zijn voor de continuïteit van bepaalde teelten in de productiekolom en er sprake kan zijn van een aantal onmisbare toepassingen. Dit is voor de Minister van VROM en de Staatssecretaris van LNV aanleiding geweest om de Commissie beoordeling onmisbaarheid chemische gewasbeschermingsmiddelen onder leiding van de heer dr. L. Ginjaar in te stellen om de problematiek van onmisbare toepassingen in kaart te brengen. De Commissie heeft een procedure en beslissystematiek ontwikkeld voor de beoordeling van onmisbaarheid van de toepassing van een

gewasbeschermingsmiddel. Naast de milieubeoordeling worden hierbij ook economische en gewasbeschermingstechnische aspecten betrokken.

Over de actuele problematiek van gewasbeschermingsmiddelen heeft overleg plaatsgevonden met de Vaste Commissie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij van de Tweede Kamer en de Minister van VROM en de Staatssecretaris van LNV. In dit overleg is afgesproken dat LTO-Nederland, Agrodīs, VEWIN en de Stichting Natuur en Milieu een lijst van 5 à 7 onmisbare kanalisatiestoffen zouden opstellen. Hoewel de organisaties uiteindelijk geen overeenstemming hebben bereikt, bevatte hun rapportage wel waardevolle en bruikbare informatie voor de bewindslieden voor het bepalen van een beleidslijn.

Dit heeft uiteindelijk geleid tot het besluit van beide bewindslieden een algemene regeling voor landbouwkundig onmisbare gewasbeschermingsmiddelen te treffen. Deze algemene regeling heeft zijn beslag gekregen in het wijzigingsvoorstel van de Bestrijdingsmiddelenwet 1962 inzake landbouwkundig onmisbare gewasbeschermingsmiddelen, dat inmiddels door de Tweede Kamer is aanvaard.

Met deze wetswijziging wordt een voorziening getroffen voor landbouwkundig onmisbare gewasbeschermingsmiddelen, waarvan tijdens de reguliere beoordeling van de toelating blijkt, dat zij niet voldoen aan de milieueisen, terwijl het beëindigen van de toelating zou leiden tot zodanige knelpunten dat bepaalde teelten onder druk komen te staan. Een middel waarvan blijkt dat het niet voldoet aan de eisen met betrekking tot volksgezondheid en arbeidsveiligheid komt niet in aanmerking voor landbouwkundige onmisbaarheid. Het CTB zal de aanvragen in het kader van de algemene onmisbaarheidsregeling beoordelen aan de criteria van landbouwkundige onmisbaarheid en aan minder vergaande milieueisen.

Diverse sectoren (fruit, bloembollen, glastuinbouw) hebben zelf extra capaciteit beschikbaar gesteld of deze speciaal aangewezen ten behoeve van het behoud van een effectief middelenpakket. Deze Coördinatoren Effectief Middelen Pakket (CEMP) analyseren de gevolgen van de dreigende sanering van gewasbeschermingsmiddelen en zetten activiteiten in gang om die gevolgen te minimaliseren.

3.6 Controle en handhaving

Handhavingsaanpak

Bij de handhaving van de Bestrijdingsmiddelenwet 1962 besteedt de AID aandacht aan de gehele keten. De controle bij de toelatinghouders richt zich voornamelijk op de samenstelling, verpakking en etikettering van gewasbeschermingsmiddelen, terwijl bij de handelscontrole vooral aandacht wordt besteed aan de aanwezige voorraad, de afzet en de etikettering van gewasbeschermingsmiddelen.

Speerpunt voor de AID is de controle op de toepassing van de bestrijdingsmiddelen, waarbij voornamelijk de aspecten milieu en voedselveiligheid bepalend zijn voor de keuze van de teelten en middelen waaraan prioriteit wordt gegeven. Tijdens deze zogenaamde toepassingscontroles wordt ook gelet op de opslag en bewaring van middelen, de spuitlicenties, de reiniging van verpakkingen en de keuring van de spuitapparatuur. Door de controle op deze onderwerpen te koppelen aan de reguliere toepassingscontroles, wordt de beschikbare menskracht zo optimaal mogelijk benut.

De controle op het gebruik van grondontsmettingsmiddelen gebeurt voornamelijk op basis van verkregen informatie van de Plantenziektenkundige Dienst. Daarnaast worden ook klachtmeldingen – b.v. over het optreden van bijensterfte door vergiftiging – in behandeling genomen.

Om de effectiviteit van de controle-aanpak verder te verhogen, wordt bij voorkeur projectmatig gewerkt en waar mogelijk samengewerkt met andere handhavers zoals de politie, de waterkwaliteitbeheerders (waterschappen) en de Keuringsdienst van Waren.

In tabel 5 zijn de resultaten van de door de AID uitgevoerde controles in 1998 en 1999 weergegeven.

Tabel 5 Controleresultaten AID in 1998 en 1999

Controleonderwerp	Controles		Overtredingen	
	1998	1999	1998	1999
Kwaliteit	55	27	3	0
Etikettering	349	578	24	34
Opslagen bewaring	2.350	3.813	134	137
Toepassing	3.323	3.546	469	427
Grondontmetting	214	262	1	2
Overige regelingen (o.a. licenties)	4.108	5.087	144	205
Totaal	10.399	13.313	775	806
Index t.o.v. 1998	100	128	100	104

Het grotere aantal controles in 1999 heeft geresulteerd in een relatieve afname van het aantal overtredingen ten opzichte van 1998.

Naleving

In het algemeen kan gesteld worden dat de wet- en regelgeving over gewasbeschermingsmiddelen goed wordt nageleefd (zie tabel 5). De indruk bestaat dat de regels voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen hierop een uitzondering vormen. Er worden middelen gebruikt in teelten waarvoor ze niet zijn toegelaten of er worden middelen gebruikt die niet of niet meer in Nederland zijn toegelaten. Naar aanleiding van dit jaar opgedane ervaringen, zal in 2000 meer tijd besteed worden aan de analyse van risicovolle toepassingen. Daartoe zullen aan de hand van een risicoanalyse, teelten worden geselecteerd waarbij de kans op illegaal of oneigenlijk gebruik van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen groot is.

De AID signaleert voorts een (lichte) toename van activiteiten door private keuringsinstellingen o.a. voor wat betreft de aanwezigheid van residuen bij de afzet van producten. Vanuit de optiek van het marktmechanisme is deze ontwikkeling verklaarbaar. Afnemers vragen een zekere waarborg voor de veiligheid van het geleverde product. Producenten trachten hierop in te spelen door certificering van producten. Deze ontwikkeling kan bijdragen aan een verhoging van het nalevingniveau in de sector.

Een voorbeeld hiervan is naar aanleiding van berichten uit Engeland betreffende een te hoog residugehalte van chloormequat (CCC) in uit Nederland afkomstige peren. De AID en de Keuringsdienst van Waren hebben een onderzoek ingesteld. Daarbij zijn 30 telers gecontroleerd met als resultaat 22 processen-verbaal.

Sloottaluds

In de provincie Zeeland en het westelijk deel van Noord-Brabant zijn in samenwerking met de waterkwaliteitsbeheerders controles uitgevoerd naar het gebruik van herbiciden op sloottaluds. Daarbij werden 18 overtredingen geconstateerd die aanleiding vormden om verbaliserend op te treden.

CIW-bestrijdingsmiddelen rapportage De Commissie Integraal Waterbeheer (CIW) concludeert in haar onlangs verschenen "Bestrijdingsmiddelenrapportage" over de periode 1997 tot en met 1998 dat de verontreiniging van het oppervlaktewater met bestrijdingsmiddelen nog steeds een ernstig probleem vormt. De waterkwaliteit is in de periode van 1997 tot en met 1998 nauwelijks verbeterd. Wel komen er minder vaak normoverschrijdingen voor van verschillende bestrijdingsmiddelen tegelijkertijd in hetzelfde oppervlaktewater. Vanaf 1996 zijn verschillende emissiebeperkende maatregelen genomen om waterkwaliteit te verbeteren. Dit, vooral in de glastuinbouw, bloembollenteelt en boomkwekerij, waar veel bestrijdingsmiddelen worden gebruikt. Na jaren van implementeren en handhaven van maatregelen die overeenkomen met het Lozingenbesluit komen uit de bloembollenteelt de eerste signalen van verbetering van de waterkwaliteit.

3.7 Richtlijnen gebruik en emissie

Regulering grondontsmettingsmiddelen In 1999 bedroeg het aantal verstrekte vergunningen 3.362 (2.414 in 1998). Het ontsmette areaal was 9.226 ha (5.658 in 1998). Van dit areaal heeft ca 52% betrekking op akkerbouwgewassen en 26% op bloembolgewassen.

Arboconvenant Rijksoverheid en landbouwbedrijfsleven hebben in juli 1994 een arboconvenant ondertekend over het bevorderen van veiligheid, gezondheid en welzijn op de agrarische werkplek. Een onderdeel hiervan is dat er publicatiebladen worden ontwikkeld over het werken met gewasbeschermingsmiddelen. Naast de al bestaande bladen voor de sectoren eetbare paddestoelen, veehouderij, akkerbouw, boomteelt en vollegrondsgroenten zijn in 1999 een publicatieblad over grondontsmettingsmiddelen verschenen en is het bloembollenblad opnieuw uitgegeven. Op het terrein van arbeidsomstandigheden is intensief onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de boer en tuinder beter te bereiken met adviezen over verbetering van arbeidsomstandigheden bij gewasbescherming. Dit onderzoek heeft wel tot een aantal ideeën maar niet tot concrete resultaten geleid.

Sputkeuring De tweejaarlijkse cyclus resulteerde in 1999 tot de keuring van 9.467 veldspuiten. Daarvan zijn er 4.098 in één keer goedgekeurd in de aangeboden vorm, 5.348 goedgekeurd na reparatie en 21 veldspuiten werden afgekeurd. Het aantal keuringsstations voor veldspuiten bedroeg 134. In 1999 zijn 169 boomgaardspuiten gekeurd. De verordening voor de periodieke keuring van boomgaardspuiten is formeel gepubliceerd. De SKL heeft een procedure ontwikkeld om de voor de glastuinbouw veel gebruikte motorvatpuit te keuren.

Lozingenbesluit Openteelten en veehouderij Het Lozingenbesluit open teelt en veehouderij is sinds 1 maart 2000 van kracht. Dit besluit is genomen om de emissie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen naar het oppervlaktewater te verminderen. Het Lozingenbesluit komt in hoofdzaak neer op:

- het voorkomen van drift van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater;
- het voorkomen van meebemesten van de slootkanten;
- het in acht nemen van teeltvrije, spuitvrije en bemestingsvrije zones;
- het voorkomen van emissies doormaatenregelen in en rond gebouwen.

De regels met betrekking tot de percelen zijn aangepast aan de verschillende teelten en/of gewassen. De maatregelen in en rond de gebouwen zijn voor alle bedrijven hetzelfde, dus ongeacht de sector waarin een bedrijf actief is. Tot eind 2000 is een veldspuit zonder driftarme doppen en kantdoppen nog toegestaan. Daarna is het gebruik van driftarme doppen en kantdoppen verplicht.

De Unie van Waterschappen heeft een handhavingplan gestuurd naar de verschillende waterschappen en de AID en er is veel aan voorlichting gedaan o.a. via de verspreiding van "sectorale leaflets".

3.8 Fytosanitaire activiteiten

Import	<p>Bij import in 1999 zijn in 161 gecontroleerde zendingen 18 verschillende quarantaineorganismen onderschept. De zendingen die besmet waren met deze quarantaineorganismen zijn ofwel vernietigd of teruggestuurd. Daarnaast zijn in de risicovolle periode na import en gedurende de teelt nog eens 12 verschillende quarantaineorganismen gevonden en uitgeroeid op totaal 60 bedrijven. Vier van deze organismen zijn uitgeroeid door chemische bestrijding. In de overige gevallen is uitroeiing bewerkstelligd door een combinatie van vernietigen van (mogelijk) besmet plantmateriaal en een quarantaineperiode.</p>
Bruinrot	<p>In 1999 is het beleid om besmettingen met bruinrot, veroorzaakt door de bacterie <i>Pseudomonas solanacearum</i>, in de teelt van voornamelijk aardappel en tomaat te elimineren voortgezet. Bovendien is de aanpak erop gericht om verspreiding van de bacterie te voorkomen. Daarbij spelen voornamelijk besmet oppervlaktewater en pootgoed een belangrijke rol. Ook dit jaar is al het pootgoed van aardappel, inclusief pootgoed voor eigen gebruik, kweekmateriaal etc. getoetst op de bacterie en is beregening met water waarin de bacterie is aangetroffen verboden.</p> <p>In 1999 zijn in totaal 43 bedrijven met een bruinrotbesmetting aangetroffen. Het zwaartepunt van de besmettingen deed zich net als het vorige jaar voor in het noordoosten, overigens deels ook in consumptieteelt. Van een aantal besmettingen kon een waarschijnlijke oorzaak worden vastgesteld, van andere bleek dit niet mogelijk.</p> <p>In alle gevallen zijn maatregelen opgelegd welke in overeenstemming zijn met de Bestrijdingsrichtlijn bruinrot, die vanaf augustus 1999 van kracht is.</p>
Ringrot	<p>In verband met de risicovolle situatie in Duitsland (al enkele jaren vele tientallen besmettingen) is enkele jaren geleden de verplichting ingesteld dat Duits pootgoed op ringrot getoetst moet zijn voordat het in Nederland uitgeplant mag worden. Dit geldt ook voor gebruik van pootgoed binnen het eigen bedrijf dat voornamelijk in de grensstreek voorkomt. Voorafgaand aan de teelt 1999 is een aantal partijen voor deze bemonstering aangemeld. Twee partijen werden besmet bevonden. Tijdens de teelt is in de grensstreek een survey gehouden. Hieruit zijn drie besmettingen in consumptieteelt naar voren gekomen. Het ging in twee gevallen om niet toegestane uitplant van consumptieaardappelen en in één geval om Duits pootgoed dat niet voor toetsing gemeld was. In alle drie de gevallen bleek dus niet aan diverse regels voldaan te zijn.</p> <p>Er wordt een algemene survey gehouden bij de verwerkende industrie. Hierbij ligt enige nadruk op partijen van Duitse herkomst. In 2000 is ook in Nederland ringrot gesignaleerd.</p>
Ontheffing Q-Organismen	<p>In 1999 is voor de uitroeiing van Thrips palmi op basis van artikel 16a van de Bestrijdingsmiddelenwet 6 keer ontheffing verkregen voor het gebruik van dichloorvos. Dit wordt toegepast bij het chemische eliminatiescenario voor Thrips palmi.</p>
International Standards for Phytosanitary Measures	<p>Bij de herziening van de International Plant Protection Convention (IPPC) was een van de belangrijkste wijzigingen dat de fytosanitaire maatregelen die de aangesloten landen treffen geharmoniseerd zouden worden. Daartoe worden "International Standards for Phytosanitary Measures" (ISPM) ontwikkeld. In dit verslagjaar is een ISPM internationaal vastgesteld. Het betreft "Requirements for the Establishment of Pest Free Places of Production". Deze standaard kan gebruikt worden om specifieke fytosanitaire maatregelen te ontwikkelen om (delen van) bedrijven te vrijwaren van quarantaineorganismen. Deze maatregelen kunnen bijdragen aan het invullen van voorwaarden om meer import en export van plantmateriaal van en naar derde landen mogelijk te maken.</p>

In Nederland vindt invoering van eerder ontwikkelde ISPM's momenteel plaats. Zo is de systematiek van risicoanalyse van plantenziekten aangepast aan de ISPM "Guidelines for Pest Risk Analysis". De internationale systematiek van risicoanalyse vergroot de transparantie en harmonisatie van de besluitvorming over fytosanitaire risico's. Ook het ontwikkelen van fytosanitaire maatregelen om risico's in te perken wordt zo transparanter en verder geharmoniseerd.

Quarantaine Bank bloemisterij

De afgelopen jaren is door de PD i.s.m. de HAS Kennistransfer (een samenwerkingsverband van de HAS Den Bosch en de Hogeschool Den Bosch) een databank ontwikkeld die via internet informatie over quarantaineorganismen in de bloemisterij levert: de Quarantaine-bank. In de bank is veel praktische informatie te vinden over ruim 50 quarantaineorganismen die van belang zijn voor de bloemisterij. Bijvoorbeeld uit welke landen, in welke gewassen, welke organismen te verwachten zijn en hoe deze te herkennen zijn. Bovendien zijn per organisme nadere gegevens op te vragen over biologie, waardplanten, algemene bestrijdingsmogelijkheden etc. Een eerste, voor wat betreft gebruiksgemak, beperkte versie van de bank is te raadplegen onder **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Verzekering quarantaine organismen

Glastelers kunnen zich op termijn verzekeren tegen schade door maatregelen van de Plantenziektenkundige Dienst, na het vaststellen van een aantasting door quarantaine organismen. De mogelijkheid voor een gezamenlijke verzekering is een initiatief van het productschap, VGB, LTO Nederland en de Hagelunie. Dit na aanleiding van de enorme schade in de Ficusteelt door Trips palmi. De premieberekening zal gedifferentieerd zijn per gewasgroep en het vaste bedrag voor eigen risico is afhankelijk van het soort bedrijf.

3.9 Onderzoek, voorlichting, onderwijs en subsidies

Onderzoek

In 1998 is een drietal nieuwe onderzoeksprogramma's geïnitieerd, te weten:

1. Beheersing en bestrijding van onkruiden;
2. Emissies, emissiereducerende methoden en milieurisico's van gewasbeschermingsmiddelen;
3. Ecologisering van plantaardige productiesystemen in de akkerbouw en vollegrondsgroenteteelt (binnen dit programma wordt ondermeer onderzoek verricht aan ziekten en plagen en onkruidbeheersing).

De onderzoeksprogramma's zijn per 1 januari 1999 gestart. In de eerste twee programma's werken DLO en het praktijkonderzoek nauw samen.

Voorlichting

Het LTO project "Communicatie 1998-2000 Bestuursovereenkomst Uitvoering MJP-G" dat door de Kerngroep MJP-G wordt uitgevoerd, is in 1999 gestart met een eigen internetsite over gewasbescherming. Op deze site staat onder andere informatie over de verlenging van de spuitlicentie, het Lozingenbesluit, projecten op gewasbescherming en emissie, MJP-G doelstellingen, alle verschenen nieuwsbrieven en de publicaties van de Kerngroep. Voorlichtingsproducten uit 1999 van de kerngroep richten zich onder meer op informatie over milieubelasting(milieubelastingkaarten), over het voorkomen en bestrijden van Phytophthora en geïntegreerde onkruidbestrijding. Tevens zijn in 1999 de resultaten gepubliceerd van de Doelbereikingsmeting onder boeren en tuinders. Daarnaast heeft de kerngroep in een groot aantal projecten waaronder Project Gewasbescherming Glastuinbouw, Boeren voor een schone Maas, Teeltstrategieën Vollegrondsgroenteteelt, SIGNatuur, Masterplan Phytophthora en MLHD-project nauw met de sectoren samengewerkt. De voorlichtingsprojecten die in 1999 uit de programmagelden van LNV, door DLV worden uitgevoerd richten zich op demonstraties spuittechnieken (injectietechnieken), biologisch grondontsmetting, onderdelen voor Masterplan

Phytophthora, introductie van geleide bestrijdingssystemen, waarschuwingssystemen bacterievuur en wratziekten in aardappelen.

Gewas-
beschermings-
licenties

In 1999 hebben 5.069 personen een licentie verkregen in het kader van het besluit "Vakkennis en vakbekwaamheidseisen bestrijdingsmiddelen". 117 licenties werden afgegeven voor distribueren, 910 voor bedrijfsvoeren en 3.964 voor uitvoeren. Sinds de inwerking treden van het besluit (1996) zijn in totaal 88.712 licenties afgegeven. De geldigheid van de licenties is vijf jaar en de eerste licenties zullen in 2000 aflopen. In 2000 is gestart met activiteiten voor de verlenging van deze licenties.

De AID verrichte in 1999 2.499 controles waarbij 64 processen verbaal en 7 waarschuwingen zijn uitgegeven. Voor de landbouw is het aantal overtredingen 3% en voor de overige gebruikers omstreeks 10%.

In 1999 is de licentieplicht uitgebreid met licentie 4 voor het gebruik van fosforwaterstof genererende middelen ter bestrijding van woelratten en mollen. Thans wordt door het Ministerie van LNV een wetsvoorstel tot wijziging van de Bestrijdingsmiddelenwet 1962 voorbereid, waarin onder meer wordt voorzien in de mogelijkheid om vergunningen die zijn afgegeven ten behoeve van het verrichten van handelingen ten aanzien van bestrijdingsmiddelen, zoals de zogenoemde "gewasbeschermingslicenties", in te trekken indien de vergunninghouder niet meer voldoet aan de eisen die het verkrijgen of behouden van de vergunning zijn gesteld of anderszins handelt in strijd met de Bestrijdingsmiddelenwet of krachtens die wet gestelde voorschriften.

Subsidie
regelingen

In 1999 zijn in het kader van regelingen die indirect te maken hebben met vermindering van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen aan 25 projecten subsidie toegekend. Hiervan hadden 14 projecten relatie met het MJP-G. Aan deze projecten is voor ruim 3 miljoen gulden aan subsidie toegekend. De meeste projecten bevatten onderdelen voor de biologische productiewijzen in de plantaardige sectoren.

Via de Regeling Stimulering Biologische Productiemethode zijn in totaal 98 aanvragen voor een bedrag van 17 miljoen goedgekeurd voor de omschakeling naar een biologische plantaardige productie.

VAMIL

In 1999 is voor bijna 51 miljoen gulden (39 miljoen in 1998) aan investeringen aangemeld voor de Regeling Willekeurige Afschrijving Milieu-investeringen (VAMIL). Dit bedrag is het deel dat betrekking heeft op investeringen voor bedrijfsmiddelen voor de reductie of de vervanging van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De belangrijkste investeringen die binnen het bedrag van 51 miljoen gulden vallen zijn: spuitapparatuur zoals lucht-, vloeistofmengselinstallaties, watercirculatiesystemen en drain- en spoelwaterontsmettingsinstallaties. De geschatte fiscale effecten via de VAMIL regeling bedragen tussen de 5 en 7 miljoen (VROM).

De VAMIL-afschrijvingen voor de Groen Label Kas die in 1998 voor het eerst plaatsvonden zijn overigens niet bij dit bedrag inbegrepen. Dit komt omdat het tot dusver moeilijk is vast te stellen wat de bijdrage van de Groen Label Kas aan een verminderd gebruik of vervanging van gewasbeschermingsmiddelen is. Een zekere bijdrage hieraan valt te verwachten omdat binnen het vaste (verplichte) deel van de groenlabelkas voor zover mogelijk biologische gewasbescherming wordt toegepast en de tuinder registreert conform een erkende systematiek bijvoorbeeld MPS of MBT. Verder is het mogelijk in het flexibele (aanvullende) deel punten te scoren met behulp van onder andere gewasbeschermingsopties. In 1999 is voor ruim 60 miljoen gulden geïnvesteerd in de Groen Label Kas.

3.10 Marktprikkels

In diverse sectoren wordt geteeld volgens richtlijnen die beperkingen opleggen aan het gebruik van o.a. gewasbeschermingsmiddelen. Producten geteeld volgens deze richtlijnen krijgen een milieukeurmerk. De consument kan

daardoor een bewuste keuze maken voor een product dat met weinig milieubelasting is geteeld. Hieronder volgen een aantal ontwikkelingen uit 1999 van enkele belangrijke keurmerken.

Milieu Programma Sierteelt (MPS)

Het Milieu Programma Sierteelt(MPS) is een internationaal, geaccrediteerde milieustandaard gebaseerd op registratie. MPS stimuleert de milieubewuste teelt van bloemen, planten, bloembollen, uitgangsmateriaal en boomkwekerijproducten van inmiddels duizenden deelnemers over de gehele wereld. Aan het programma van MPS doen niet alleen kwekers mee maar ook handelaren en detaillisten. Alle deelnemers worden gecontroleerd door een onafhankelijke controle instelling. MPS richt zich niet alleen op het milieu, ook veiligheid, gezondheid en arbeidsvoorwaarden spelen een belangrijke rol. In 1999 telde MPS wereldwijd 3.633 registrerende deelnemers; gezamenlijk zijn deze bedrijven goed voor 11.052 ha milieu- en sociaal- verantwoorde teelt. In 1999 werd MPS officieel geaccrediteerd. De MPS-kwalificaties A, B, C en Milieukeur voor bloemen en planten kunnen hierdoor als officiële keurmerken in de markt worden gezet. Vanaf 1997 is MPS reeds licentiehouders voor Milieukeur voor bloemen en planten. De verwachting is dat het aantal Milieukeurkwekers in het jaar 2000 fors zal toenemen door een nieuw certificatieschema en nieuwe afspraken met de Stichting Milieukeur (SMK). Ook de uitvoering van de Uniforme Milieuregistratie bij het Convenant Glastuinbouw en Milieu krijgt in 2000 veel aandacht.

Eind 1998 is het project Milieuprogramma Sierteelt (MPS) in de bollenteelt gestart. In 1999 zijn voor alle gewasgroepen normen ontwikkeld. Het project heeft medio 2000 ± 250 deelnemers in de sector (bloembollen- en bolbloementelers).

Milieubewuste teelt (MBT)

Circa vijfduizend voornamelijk Nederlandse telers van groenten, fruit of paddestoelen spelen met hun deelname aan de Milieubewuste teelt (MBT) in op (toekomstige) wensen vanuit de markt. Van de Nederlandse glasgroentelers doet 75 procent mee aan MBT. Bij fruit, paddestoelen en vollegrondsgroenten ligt dit aandeel op respectievelijk 55, 50 en 25 procent. MBT-telers houden zich aan zwaardere milieueisen dan de markt verlangt. Bovendien registreren zij het verbruik van onder meer gewasbeschermingsmiddelen, meststoffen en energie. Onafhankelijke controle zorgt ervoor dat de telers zich ook daadwerkelijk aan de voorschriften houden.

MBT-telers moeten zich houden aan een aantal maatregelen, die verschillen per gewas, en kennen een registratieverplichting. Daarnaast is er een aantal keuzemaatregelen, waarmee de teler een minimum aantal punten moet behalen. De teler mag dus deels zelf beslissen welke milieumaatregelen hij neemt. Certerra betreft telers en andere deskundigen via de zogenaamde richtlijnenwerkgroepen bij de vaststelling van de richtlijnen.

Alle MBT-deelnemers zijn in 1999 gemiddeld één keer gecontroleerd. Een kwart van de bedrijven kreeg daarnaast te maken met een monstercontrole. Deze controles mondden 17 keer uit in een rode en 79 keer in een gele kaart. Een gele kaart geldt als een waarschuwing en wordt uitgedeeld bij een lichte overtreding. Een rode kaart betekent een jaar lang uitsluiting van MBT-logogebruik. Deze sanctie geldt alleen bij een zware overtreding of na drie waarschuwingen.

EUREP

De EUREP, de organisatie van de belangrijkste Europese supermarkten, stelde in 1999 de GAP-eisen op (Good Agricultural Practice). Dit zijn de basiseisen waarmee alle leveranciers van agrarische producten in 2000 te maken krijgen. Zij hebben vanaf dat moment enkele jaren de tijd om hun bedrijfsvoering aan te passen aan de nieuwe eisen. De telers moeten dan onder meer aantonen dat zij zich houden aan nationale en internationale wetten. Daarnaast moeten zij duidelijk maken dat zij zich inspannen voor de veiligheid van het voedsel, het terugdringen van milieuschade, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, het doelmatig gebruik van natuurlijke hulpbronnen en de gezondheid en veiligheid van de medewerkers.

Stichting Milieukeur (SMK)	<p>In 1999 is een start gemaakt met een verbreding van de Milieukeurcriteria naar eisen voor de gehele agrarische bedrijfsvoering. In enkele certificatieschema's waren eisen aan de gehele bedrijfsvoering al aan de orde maar bij akkerbouw en vollegrondsgroenten is verbreding naar eisen aan de gehele bedrijfsvoering nieuw. Deze ontwikkeling is om een aantal redenen in gang gezet. Met het telen van een combinatie van Milieukeurproducten kan sneller en efficiënter een breed pakket Milieukeurproducten worden aangeboden; is een grotere milieuwinst te bereiken en het biedt een stevigere basis voor een verbetering van imago; het biedt bovendien meer aanknopingspunten om meerwaarde voor hun Milieukeurproducten te bereiken.</p> <p>In 1999 heeft Stichting Milieukeur tevens het initiatief genomen voor het ontwikkelen van een Milieukeurmonitor om op een goede wijze de milieuprestaties van Milieukeur zichtbaar te maken. De certificatieschema's van Milieukeur geven niet direct inzicht in de milieuwinst onder andere omdat er binnen de normen een behoorlijke keuzevrijheid is. De Milieukeurmonitor is een goed hulpmiddel voor evaluaties en herziening van eisen (zie bijlage D).</p>
Milieukeur Akkerbouw	<p>In verhouding tot 1998 is in 1999 het areaal Milieukeur akkerbouw stabiel gebleven. Er zijn in 1999 wel nieuwe initiatieven in gang gezet. De akkerbouwsector heeft samen met de telersverenigingen Quik en Stichting Milinova het initiatief genomen voor het KwaliteitsProject Akkerbouw (KPA) waarin ook Milieukeur een belangrijke plaats heeft. Het project is gestart met het opzetten van een centraal registratiesysteem waardoor de mogelijkheid ontstaat om snelle en juiste informatie te geven over productiewijze en productkwaliteit. KPA bestaat nu uit een getrappt systeem waarbij de eerste trede bestaat uit registratie, de volgende trap is een basiscertificaat. Daarna kan Milieukeur voor een product worden gerealiseerd of Milieukeur voor het gehele bedrijf.</p> <p>Binnen KPA heeft een groep van 10 telers reeds proefgedraaid met de concepteisen voor het gehele bedrijf. In 2000 kunnen akkerbouwers zich aanmelden voor Milieukeur voor het gehele akkerbouwbedrijf.</p>
Milieukeur appels en peren	<p>Het areaal Milieukeur appels en peren is in 1999 van 700 naar 100 hectare teruggedaan. Deze terugval is veroorzaakt door beëindiging van het NFO project waarin Milieukeurteelt 3 jaar lang werd gedemonstreerd. Met het project werd aangetoond dat Milieukeurteelt goed mogelijk is en bij gelijkblijvende productie grote milieuwinst kan worden gerealiseerd. Helaas is het in de projectperiode niet gelukt om die meerwaarde bij marktpartijen te realiseren die nodig is om deelname aan Milieukeur te kunnen bekostigen. De meeste deelnemers besloten daarop in 1999 niet door te gaan. In 2000 gaat een groep van ongeveer 15 telers opnieuw van start in Zuid-Limburg in samenwerking met de veiling.</p>
Milieukeur Aardbeien	<p>Mede met behulp van het Milieukeur aardbeien project in Noord-Brabant heeft de eerste aardbeienteler met Milieukeur er in 1999 twaalf collega's bij gekregen. Het totale areaal kwam daarmee op 35 hectare. De prestaties die werden gerealiseerd op diverse milieuthema's zijn erg goed. Uit de Milieukeurmonitor kwam naar voren dat op het thema bestrijdingsmiddelen meer dan 90% milieuwinst werd gerealiseerd ten opzichte van de gangbare teelt (zie bijlage D). Voor het jaar 2000 is de groep Milieukeur telers in Noord-Brabant verder uitgebreid tot 40. Ook in de provincie Limburg is een telersgroep met Milieukeur aardbeien aan de slag gegaan.</p>
Milieukeur Glassierteelt	<p>De deelname aan Milieukeur bloemen en planten is in 1999 stabiel gebleven. Stichting Milieukeur heeft samen met Stichting Milieu Programma Sierteelt gewerkt aan een verdere samenwerking. Dit heeft in 2000 geresulteerd in een herzien certificatieschema Milieukeur bloemen en planten. Tevens zijn er afspraken gemaakt om een Milieukeur voor bloemenwinkels te gaan realiseren.</p>
Overige sectoren	<p>In de loop van 2000 zullen er voor de meeste agrarische sectoren Milieukeurcriteria voor het gehele bedrijf ontwikkeld worden. Zo zal Milieukeur voor vollegrondsgroenten met Milieukeur voor akkerbouwproducten worden</p>

samengevoegd. Milieukeur voor glasgroenten zal halverwege 2000 worden gepubliceerd. Milieukeur voor bollen is in ontwikkeling. Het MPS pilotproject in de sierheesters/coniferen en in de vaste plantenteelt is succesvol afgerond en voor deze cultuurgroepen zijn specifieke MPS normen ontwikkeld.

3.11 Activiteiten en ontwikkelingen in de sectoren

Aan de Bestuursovereenkomst MJP-G wordt door de sectoren uitvoering gegeven. In deze paragraaf beschrijven we per sector de belangrijkste ontwikkelingen.

Boomteelt

In 1999 is het project geïntegreerde bestrijding in de boomteelt afgesloten en zijn er voorbereidingen getroffen voor een vervolgproject. Een cursus op het gebied van geïntegreerde bestrijding is opgezet voor toeleveranciers van gewasbeschermingsmiddelen.

Voor gewasbescherming hebben de projecten “geïntegreerde bestrijding in de vruchtboomteelt” en “aaltjesmanagement in de vaste plantenteelt” voortgang geboekt. Voorbereidingen voor de start van het project GEWIS (Gewasbescherming en Weers- Informatiesysteem) zijn getroffen. Tevens is een schoffelproject opgezet welke in 2000 van start gaat.

Het certificeringproject Combizorg Boomteelt is in 1999 van start gegaan. Gedurende dit jaar is de inhoud van het keurmerk vastgesteld. Belangrijke onderdelen zijn: verplichte MPS deelname, uitvoeren van controles op spuitapparatuur, opzetten van een gewasbeschermingsplan, gebruik maken van de milieumeetlat. Dit project is een aanzet tot certificering van bedrijven die geïntegreerd telen. De eerste bedrijven zijn in 2000 gecertificeerd.

De NBvB heeft een notitie geschreven over de biologische boomteelt. Bestuurlijk is besloten te komen tot een productgroep biologische boomteelt die de specifieke belangen van biologische telers behartigt.

Akkerbouw en Masterplan Phytophthora

De Phytophthora-problematiek in 1999 minder ernstig dan verwacht na het dramatisch slechte jaar 1998. Het bedrijfsleven had zich voorbereid op een moeilijke aardappelteelt en had een actieprogramma in het kader van het Masterplan Phytophthora opgesteld. Met name speerpunten gericht op de collectieve aanpak van initiële bronnen van Phytophthora bleken succesvol en hebben bijgedragen aan een goede start en verloop van de teelt. Een samenvatting van Masterplan activiteiten is weergegeven in bijlage E.

Naast deze activiteiten is een overeenkomst met LEI afgesloten, om jaarlijks de daadwerkelijke milieubelasting ten gevolge van gewasbescherming in de aardappelteelt tegen Phytophthora op objectieve wijze te bepalen. Milieukengetallen en een aantal indicatoren betreffende de teelt zelf worden jaarlijks volgens vergelijkbare systematiek bepaald.

Vollegrondsgroenten

De doelbereikingsmeting 1999 laat een snelle implementatie van verbeterde technieken en methoden zien binnen de sector. In november heeft de sector haar visie “Compositie in Groenten” gepresenteerd. In deze visie wordt aangegeven dat de sector streeft naar het inzetten van preventieve maatregelen tegen ziekten en plagen. Indien gewasbescherming nodig is, hebben biologische middelen en -methoden de voorkeur. In het geval dat deze niet beschikbaar zijn, wordt gekozen voor chemische middelen met zo min mogelijk milieubelasting. Door het masterplan vollegrondsgroenteteelt “Ruimte voor Groenten” zijn diverse oplossingsrichtingen voor de gewasbeschermingsproblematiek gedefinieerd. Registreren en certificering vormen hierbij een belangrijk onderdeel.

Voorjaar 1998 is het project Innovatie en omschakeling Biologische Landbouw (BIOM) van start gegaan. Het doel van het project is het versterken van de

biologische vollegrondsgroenteteelt (en akkerbouw). Het project telde in 1999 111 deelnemers verdeeld over de clusters innovatie (25), optimalisatie (40) en omschakeling (46). Veiling en handel ondersteunen de initiatieven met diverse afzetprojecten.

Het demoproject Teeltstrategieën is eind 1998 afgerond. De resultaten van het project zijn in 1999 verder verspreid in de vorm van teelttips via de nieuwsbrieven van de LTO-organisatie en via particuliere advies- en voorlichtingsdiensten.

De teelttechnische fase van het project Verbreding Geïntegreerde Vollegrondsgroenteteelt is inmiddels afgerond. De economische resultaten zijn in 1999 door het PAV geanalyseerd en verwerkt in een publicatie "Duurzame vollegrondsgroenteteelt". De algemene conclusie is dat MJPG-2000 voor de praktijk over het algemeen haalbaar is zonder dat dit ten koste gaat van het economisch resultaat. Wél zal er geïnvesteerd moeten worden in kennis over de relatie tussen het gewas en de belagers. Een bemoeilijkende factor hierbij vormt de slechte economische situatie in de vollegrondsgroenteteelt. Deze biedt momenteel weinig ruimte voor investeringen.

Bloembollen en bolbloemen

Op het gebied van biologische bloembollenteelt is in 1999 een 3-jarig project gestart dat beoogt het areaal uit te breiden van 15 naar 25 ha met behulp van onderzoek, voorlichting en marketing. De KAVB heeft een vakgroep Biologische Bollenteelt ingesteld.

Het project Invoering Milieupraktijkplan is afgerond. In totaal hebben 153 (doel: 500) bedrijven een milieu-actieplan gemaakt en hebben 37 (doel: 50) studieclubs de resultaten besproken. In het project Bollenteelt na 2000 moeten 24 praktijkbedrijven de milieubelasting zoveel mogelijk reduceren met behoud van bedrijfseconomisch resultaat.

Er gelden voorschriften sinds 1996 (via WVO-vergunning of een verordening van het Productschap Tuinbouw) voor het beperken van spuitdrift: emissiereductie \pm 90%. Er is een aanscherping van deze pakketten voorbereid die beoogt de emissie door spuitdrift te beperken tot 0,2% van de toegepaste dosering. Deze maatregelen worden met ingang van 2000 verplicht gesteld via een WVO-vergunning in de bollenteeltconcentratiegebieden. In 1999 is gestart met het overkapt ontsmetten van bollen en het overkapt opslaan van kisten sterk te bevorderen.

Voorts is het waarschuwingssysteem Botrytis in 1999 geïntroduceerd voor tulp en gladiool. (lelie in 1998). In 25 studiegroepen worden middelen geregistreerd en vergeleken. De deelnemers zijn gemiddeld per teelt 17 – 40% minder middelen gaan gebruiken.

Fruittenteelt

Net als in 1998 vroeg de bestrijding van schurft in appel de grootste inzet van bestrijdingsmiddelen in de fruittenteeltsector. Positief echter was dat uit de tussentijdse resultaten van het demoproject schurftbestrijding blijkt dat door uitgekende, tijdige advisering van telers het middelenverbruik met 40% kan dalen. Kennis, in combinatie met het dekkende meetnetwerk is in dit geval de sleutel tot het succes. Ruim 300 telers (ca. 15% van de doelgroep) doen mee aan dit project. Na 2000 zal het project een einde krijgen; gestudeerd wordt nog op een voortzetting.

De oogst van het schurftresistente ras Santana bleek na bewaring voor een groot deel (5-15%) inwendig bruin te vertonen. Vandaar dat besloten is deze oogst niet als zodanig op de markt te brengen. De groei van het areaal van dit ras heeft zich -in afwachting van de oogst 2000- dan ook nog niet voortgezet.

Onderzoek is gestart om te komen tot emissie-arme spuittechnieken. Om geïntegreerde bestrijding van ziekten en plagen mogelijk te houden zijn specifieke middelen nodig, die natuurlijke vijanden sparen. Projectmatig probeert de NFO te bewerkstelligen dat een effectief pakket middelen

beschikbaar blijft om geïntegreerd te kunnen blijven telen. Vanaf 1998 is hier extra menskracht op ingezet.

Glastuinbouw

De invoering van de AmvB Glastuinbouw in het kader van het convenant Glastuinbouw en Milieu (GLAMI) is opnieuw verstraagd (zie 2.3 GLAMI). Hierdoor is het verplicht registreren van het gebruik van meststoffen en energie verder naar achter geschoven. Er wordt naar gestreefd om per 2001 in navolging van andere sectoren de registratie van gewasbeschermingsmiddelen te verplichten via een verordening van het Productschap Tuinbouw.

De mogelijkheid om de milieumeetlat glas te introduceren zijn onderzocht. De meetlat blijkt draagvlak te ontberen omdat hij uitsluitend gebaseerd is op risico's voor waterorganismen en omdat er geen rekening wordt gehouden met resistentiemanagement, biologische bestrijding en het gebruik van correctiemiddelen. Dit zijn noodzakelijke onderdelen binnen geïntegreerde teelt.

Het project Sierteelt Geïntegreerd Natuurlijk (SiGNatuur) beleefde haar laatste volledige kalenderjaar. De voorlichting werd geïntensiverd door extra publicaties in de vakbladen. Het blijkt voor een aantal teelten erg moeilijk om met de huidige mogelijkheden geïntegreerd te kunnen telen.

Grote onrust ontstond in de sector door het verbod op dichloorvos. Doordat tevens mevinfos werd verboden viel er een gat in de correctiemogelijkheden bij de bestrijding van trips in de geïntegreerde bestrijding van insecten. In een project werden de mogelijkheden voor geleide bestrijding van grondschildmotten (o.a. *Verticillium*) getoetst. Een vermindering van het gebruik van fungiciden hierdoor lijkt mogelijk. De proeven worden in 2000 voortgezet. In een aantal gewassen is de mogelijkheid van de inzet van vogels als rupsbestrijders getoetst. Bestrijding is goed mogelijk, maar de voortplanting van de vogels is in sommige gewassen nog een probleem.

Paddestoelen

In de champignonenteelt is een aanvullende folder voor het handboek "Milieuzorg in de Champignonenteelt" ontwikkeld en onder alle kwekers verspreid. Hierin is de laatste stand van zaken opgenomen op het gebied van gewasbescherming, maar ook betreffende energie en water. Daarnaast heeft er een onderzoek- en voorlichtingsproject plaatsgevonden op het gebied van de belangrijke gewasziekte "mollen". Daarnaast is geëxperimenteerd met "watergordijnen" bij kwekerijen om de infectiedruk te verminderen en is onderzoek gedaan naar toekomstige screentests waarmee een kweker snel een inschatting zou kunnen maken van de infectiedruk op zijn bedrijf.

De aandacht in de paddestoelenbranche blijft uitgaan naar het verder uitbouwen van preventieve en hygiënische maatregelen. De eerste kwekerijen hebben een ISO/HACCP certificaat gehaald waarin het onderwerp gewasbescherming wordt meegenomen.

Veehouderij

In 1999 zijn de voorbereidingen getroffen voor een praktijkproef "Geïntegreerde onkruidbestrijding in maïs". Dit project is geïnitieerd door de vakgroep LTO Melkveehouderij en is bedoeld om een aantal modaliteiten van geïntegreerde onkruidbestrijding in de praktijk te toetsen. Het PAV voert de proeven uit en Hagelunie draagt bij in de kosten ervan.

De vakgroep LTO Melkveehouderij heeft actief bijgedragen aan het verbod op het gebruik van atrazine in de maïsteelt. De alternatieve middelen voor chemische onkruidbestrijding zijn duurder, en tezamen met de verplichting tot mechanische onkruidbestrijding kunnen de extra kosten voor de sector oplopen tot 17,5 miljoen gulden op jaarbasis.

Tevens vonden in 1999 intensieve discussies plaats over de cross compliance. Om voor een premie in aanmerking te komen gelden voor de teelt van maïs vde principes van geïntegreerde onkruidbestrijding. (zie cross compliance 3.4)

- Biologische teelt Tot mei 2000 bedroeg het aantal biologische bedrijven 1.277, met een areaal van 24.217 ha. Dit betekent 1,21% van het totale landbouwareaal (2 mln ha). Het aantal gecertificeerde bedrijven bedraagt 989 en 288 bedrijven zijn in omschakeling. Het grootste deel van het biologische areaal wordt ingenomen door veehouderijbedrijven nl. 43%, gevolgd door tuinbouw en akkerbouw met beide 24%.
- Openbaar Groen In de sector Openbaar Groen resteren nog een drietal problemen, namelijk het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen bij particulieren, op bedrijventerreinen en op verhardingen. Deze onderwerpen zullen ook in het beleid voor na 2000 worden meegenomen. De doelstellingen voor het verbruik van bestrijdingsmiddelen zijn in de sector Openbaar Groen voor het jaar 2000 gehaald, met uitzondering van het gebruik op verhardingen.

4 CONCLUSIES EN VERVOLG

Volume	<p>Ten opzichte van de referentieperiode bedraagt de reductie van de afzet van bij Nefyto aangesloten bedrijven, in 1999, 49%. De taakstelling in het jaar 2000 (50%) is daarmee vrijwel gerealiseerd. Belangrijk voor het behaalde resultaat is de drastische reductie geweest van het verbruik van grondontsmettingsmiddelen (86%). In vergelijking met 1998 is vooral de afzet van insecticiden/acariciden gedaald. Het verbruik van de herbiciden is ten opzichte van 1998 eveneens gedaald, de <i>overige stoffen</i> iets gestegen, evenals het gebruik aan grondontsmettingsmiddelen. Het verbruik van de fungiciden is na twee achtereenvolgende jaren van toename weer gedaald.</p> <p>Belangrijke aandachtspunten voor realisatie van de reductietaakstellingen in 2000 zijn het herbicidenverbruik (reductie gerealiseerd in 1999 26%, taakstelling 45%) en het verbruik van de cluster fungiciden, insecticiden/acariciden en <i>overige stoffen</i>. Voor deze cluster is sinds de referentieperiode geen reductie gerealiseerd. (taakstelling 36%). Binnen deze cluster heeft de groep insecticiden/acariciden wel een reductie behaald (37%, het driejaarlijks gemiddelde t.o.v. de referentieperiode). De totale afzet (Nefyto plus Bureau Heffingen) volgt dezelfde trends als de Nefyto-afzet. Ook het driejaarlijks gemiddelde volgt de trend, echter zonder uitschieters.</p>
Afhankelijkheid	<p>Er bestaat geen goede indicator om de afhankelijkheid te meten. Het totale middelverbruik geeft een globale indicatie voor de ontwikkeling van de structurele afhankelijkheid. Omdat het een typische lange termijn trend betreft kan alleen de ontwikkeling over een langere reeks van jaren een beeld geven; voor fungiciden is de conclusie gerechtvaardigd, dat in de afgelopen periode de structurele afhankelijkheid van chemische bestrijdingsmiddelen gestaag is gestegen. Voor grondontsmettingsmiddelen is de afhankelijkheid in belangrijke mate afgenomen. Voor herbiciden is de afhankelijkheid waarschijnlijk nauwelijks afgenomen. De daling van het gebruik aan insecticiden heeft de afhankelijkheid voor deze groep wel doen afnemen.</p>
Emissie	<p>Een algemene vermindering van de emissie naar bodem, water en lucht, op grond van een vermindering van het middelverbruik, is in 1999 ten opzichte van 1998, wel gerealiseerd. Bezien tegen het jaarlijkse gemiddelde van het gewasbeschermingsmiddelen verbruik is een vermindering van de emissie gerealiseerd. Een scala van uiteenlopende ontwikkelingen (toelatingsbeleid, diverse emissieconvenanten, verscherping Lozingenbesluit) zullen doorwerken in de emissiereductie naar bodem en water. De milieubelasting laat een dalende trend zien.</p>
Vervolg	<p>In het laatste jaar van de uitvoering van het MJP-G wordt gewerkt aan:</p> <ul style="list-style-type: none">- de al eerder genoemde agenda voor de tweede fase, die is opgesteld door het CUO, met daarin onder andere de zes specifieke aanvullende maatregelen van LTO-Nederland;- het toelatingsbeleid, in het bijzonder het herbeoordelen van de gewasbeschermingsmiddelen;- het actieprogramma effectief middelenpakket i.s.m. CUO en SGB;- uitwerking van het project Gewasbescherming Glastuinbouw;- de discussienota <i>Gewasbescherming na 2000</i> (door de staatssecretaris naar de Tweede Kamer gestuurd). Aansluitend daarop is een gespreksronde georganiseerd, wat uiteindelijk zal leiden tot een beleidsnota over het gewasbeschermingsbeleid na 2000.- het CUO heeft evaluatie- en monitoringsinstrumenten vastgesteld, om het Meerjarenplan Gewasbescherming over de totale looptijd (1990 tot en met 2000) door te lichten. Met de uitvoering daarvan is al in 1999 een start gemaakt. Het streven is er op gericht deze in 2001 naar de Tweede Kamer te sturen.

BIJLAGEN

A Totale afzet in 1999 vergeleken met de referentieperiode

Tabel 6 vergelijkt de totale afzet van gewasbeschermingsmiddelen in tonnen werkzame stof in de referentieperiode 1984-1988 met die in het jaar 1998. De tabel is enerzijds gebaseerd op data over de afzet die via Nefyto-leden plaatsvond en anderzijds op data over de afzet via niet Nefyto-leden geregistreerd door het Bureau Heffingen (tezamen de RAG-cijfers, Regeling Administratie Gewasbeschermingsmiddelen).

Voor de referentieperiode zijn geen exacte gegevens beschikbaar van de afzet die buiten Nefyto om is verlopen; destijds was de aanname dat deze 7% (1.400 ton) zou bedragen van de Nefyto-afzet. Sinds 1993 zijn deze cijfers via de RAG wel beschikbaar; zo bleek de totale afzet die buiten Nefyto om verliep in de jaren 1993, 1994 en 1995 respectievelijk 12,6%, 15,6% en 15,1% te bedragen van de Nefyto-afzet.

Voor de totale afzet per stofgroep in de referentieperiode (tweede rij in tabel 6), is de hiervoor genoemde 1.400 ton werkzame stof toebedeeld aan de verschillende stofgroepen. De hierbij gebruikte verdeelsleutel is gebaseerd op het gemiddelde aandeel per stofgroep in 1993, 1994 en 1995 (RAG-gegevens). Aldus is het mogelijk om voor de totale afzet indicatieve reductiepercentages (rij zes) te geven voor 1999 ten opzichte van de referentieperiode.

Tabel 6 Totale afzet gewasbeschermingsmiddelen in ton werkzame stof

Periode	Grondontsmet-tingsmiddelen	Herbiciden	Fungiciden	Insecticiden/ acariciden	Overige	Totaal
1984-1988	10.254	4.596	4.453	691	1.306	21.300
Index %	100	100	100	100	100	100
1999	1.470	3.866	5.199	413	1.095	12.043
Index %	14	84	117	60	84	57
Gemiddeld 1997-1999	1.409	3.915	5.316	457	1.143	12.240
Reductie %	86	15	-19	34	12	
			\-----v-----/			
Reductie %.	86	16	-17	40	16	43
1999 t.o.v 1984-1988			\-----v-----/			
Reductie %	68	45		-4		50
Taakst. MJP-G In 2000			\-----v-----/			
				36		

Bron: Nefyto en Bureau Heffingen

Uit deze tabel blijkt dat er vergeleken met de referentieperiode duidelijke verschillen zijn te constateren tussen de reductie die bereikt zijn in 1999, uitgaande van de Nefyto-afzet of uitgaande van de totale afzet (Nefytoleden plus niet-Nefytoleden). Ook de afzet buiten de Nefytoleden om is na jaren van stijging weer gedaald voornamelijk bij de herbiciden.

B Werkzame stoffen waarvan de toelating in 1999 is beëindigd

Het aantal toegelaten gewasbeschermingsmiddelen (handelsmiddelen) voor landbouwkundig gebruik is gedaald van 971 in 1998 naar 789 in 1999 (CTB). Het aantal toegelaten werkzame stoffen per 31 december 1999 bedroeg 233. In 1999 heeft het CTB voor maar liefst 118 gewasbeschermingsmiddelen de toelating beëindigd. Voor een overzicht van deze middelen raadpleeg het jaarverslag van 1999 van het CTB of via internet www.agralin.nl/CTB.

C Nieuw toegelaten werkzame stoffen in 1999

Door het CTB zijn in 1999 in totaal 2 nieuwe werkzame stoffen als gewasbeschermingsmiddel toegelaten. Onderstaande tabel geeft een overzicht.

Tabel 7: In 1999 door het CTB toegelaten werkzame stoffen in de landbouw^{*)}

Naam werkzame stof	Merknaam	Toepassingsgebied
Cinidon-ethyl	Vega EC	Onkruidbestrijdingsmiddel, als gewasbehandeling in de teelt van wintertarwe, zomertarwe, wintergerst, zomergerst, winterrogge, triticale en haver
Nicosulfuron	Samson 4SC	Insectenbestrijdingsmiddel in de teelt van snij- en korrelmaïs

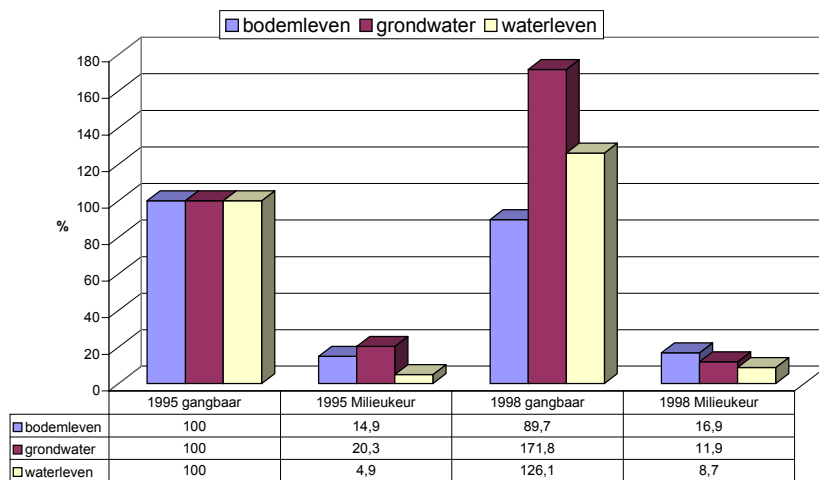
^{*)} Bron: jaarverslag 1999 CTB

D Milieukeurmonitor van Stichting Milieukeur

In 1999 heeft Stichting Milieukeur tevens het initiatief genomen voor het ontwikkelen van een Milieukeurmonitor om op een goede wijze de milieuprestaties van Milieukeur zichtbaar te maken. De certificatieschema's van Milieukeur geven niet direct inzicht in de milieuwinst onder andere omdat er binnen de normen een behoorlijke keuzevrijheid is. De informatie die bij Milieukeurteelt beschikbaar komt kan met behulp van de Milieukeurmonitor inzicht geven in de mogelijkheden en milieuprestaties van geïntegreerd telen. De Milieukeurmonitor is een goed hulpmiddel voor evaluaties en herziening van eisen.

Uit de eerste monitorgegevens blijkt dat Milieukeurtelers vaak een aanzienlijke grotere milieuwinst realiseren dan de normen op het eerste gezicht doen vermoeden. Ook blijkt uit evaluaties dat de milieuresultaten van bijvoorbeeld aardappelen in een jaar met moeilijke weersomstandigheden bij Milieukeur juist goed blijven en relatief dan juist beter worden.

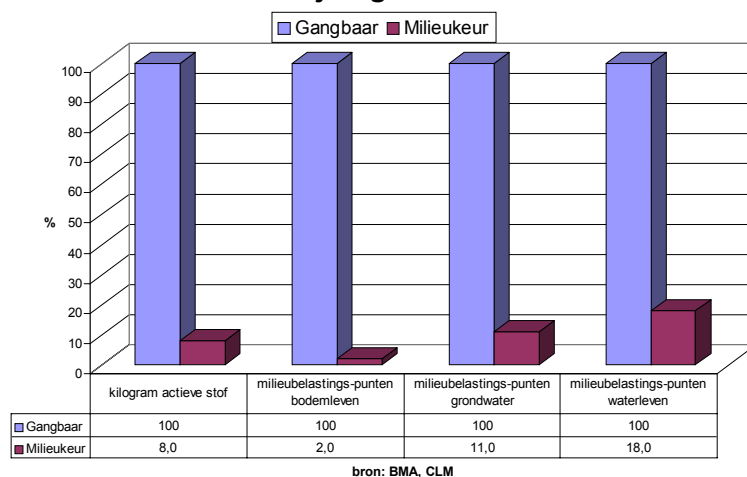
Aardappelen: vergelijking milieubelastingspunten van twee teeltjaren (bestrijdingsmiddelen 1995 = 100%)

Milieukeur aardbeien

Uit de Milieukeurmonitor kwam naar voren dat bij milieukeur aardbeien op het thema bestrijdingsmiddelen meer dan 90% milieuwinst werd gerealiseerd ten opzichte van de gangbare teelt.

Milieuprestaties Milieukeur aardbeienteelt: bestrijdingsmiddelen

E Masterplan Phytophthora

Het bedrijfsleven heeft een actieprogramma opgesteld onder de naam Masterplan Phytophthora. De doelstelling is continuïteit van de aardappelteelt en halvering van de milieubelasting ten gevolge van het gebruik van fungiciden voor de gewasbescherming tegen *Phytophthora* infestans. Deze doelstelling zal gehaald worden in 2005 met als referentieperiode 1996-1998. Een samenvatting van de activiteiten van het Masterplan staat in het overzicht.

Adviessystemen	<ul style="list-style-type: none"> • Open Meteo Netwerk met plusminus 140 aangesloten weerpalen verspreid in alle aardappelteeltgebieden, toegankelijk voor ieder softwarepakket gebruiker en weersinformatiegebruikers via fax en telefoon. • <i>Phytophthora</i> haardenregistratie systeem, waarbij scouts haarden aan- en afmelden en actuele situatie beschikbaar is voor adviessystemen en telers via publicaties in vakbladen, via telefoon, fax en internet. • Vergelijkend onderzoek adviessystemen met als belangrijkste conclusie, dat Nederlandse adviessystemen <i>Phytophthora</i> goed controleren en dat het aantal bespuitingen met 3-4 bespuitingen afneemt vergeleken met wekelijks spuitschema. In praktisch gebruik blijkt ondernemer vaak nog iets eerder gewasbescherming toe te passen dan systemen aangeven, maar met groeiend vertrouwen zal dit verbeteren.
Regelgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Verordening afdekken afvalhopen is met gele en rode kaarten geactiveerd en is succesvol geweest. Slechts 7 rode kaarten zijn uitgedeeld en AID had indruk, dat verordening beter werd nageleefd. • Werkgroep heeft voorbereidingen gedaan om afvalhopen verordening uit te breiden naar verplichting bestrijden van excessieve haarden in veld: minimaal 1000 geïnfecteerde blaadjes met actieve <i>Phytophthora</i> per 20 m² of 2000 geïnfecteerde blaadjes met vitale <i>Phytophthora</i> op 100 m². • Actieve communicatie rond deze regelgeving om preventieve werking te bevorderen.
Rassen	<ul style="list-style-type: none"> • Rassen en kruisingslijnen worden getoetst op resistentie met isolaten van de nieuwe <i>Phytophthora</i> populatie. Set goede isolaten is bepaald. • Positie van resistente rassen is besproken met ketenpartijen en geconcludeerd werd, dat naast de autonome werking van de markt de ketenpartijen geen invloed kunnen doen gelden om resistente rassen te bevoordelen. Reduceren van een ras is geen doel op zich, het maakt onderdeel uit van een milieudoelstelling. Goede landbouwpraktijk en teeltmaatregelen zijn veel belangrijker dan het ras bij pogingen milieubelastende inputs te verminderen.
Onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> • Belang van teelt onder plastic in de epidemiologie van de schimmel is onderzocht. Gebleken is, dat enkele haarden zich onder het plastic ontwikkelen, maar dat adequaat ingrijpen grotendeels het probleem voor omliggende telers uitschakelt. • De rol van oösporen in de epidemiologie wordt onderzocht. Een start is gemaakt en een veel goedkopere, nauwkeuriger en efficiëntere manier om oösporen te extraheren is ontwikkeld. • Deugdelijkheidonderzoek van een middel voor de biologische teelt is gedaan en het dossier ingediend bij de CTB. Het gebruik van dit middel in beperkt praktijkgebruik is geobserveerd en <i>Phytophthora</i> aantastingen waren lager dan in niet behandelde percelen.

<p>Voorlichting</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ongeveer 60 studiegroepen zijn werkzaam geweest met de <i>Phytophthora</i> problematiek. Goede resultaten werden behaald met de controle van de ziekte. Grote verschillen in milieubelasting ten gevolge van middelengebruik tussen telers onderling toont aan, dat nog aanzienlijke winst gehaald kan worden. • Verschillende folders en andere publicaties zijn gerealiseerd om de <i>Phytophthora</i> problematiek nader toe te lichten en informatie te verschaffen. <ol style="list-style-type: none"> 1. De aardappelziekte <i>Phytophthora infestans</i>. 2. Uitgelicht <i>Phytophthora</i> (6 uitgaven) • Volkstuinders zijn betrokken in de voorlichting. Een specifiek op deze groep gerichte folder is gemaakt en met succes toegepast voor een grote groep volkstuinders. Ongeveer 50% van alle volkstuinders is op deze wijze benaderd. <ol style="list-style-type: none"> 3. Afrekenen met <i>Phytophthora</i>. • Diverse publicaties van en over het Masterplan zijn gemaakt en verspreid, o.a.: <ol style="list-style-type: none"> 4. Teelt onder plastic 5. Spuitpaden 6. Evaluatie adviessystemen 7. Monitoring ziekteverende teeltmaatregelen op praktijkbedrijven 8. <i>Phytophthora</i> special 9. Spuiten in de akkerbouw <ol style="list-style-type: none"> 10. Monitoring en evaluatie Masterplan <i>Phytophthora</i> 11. Waarnemen en registreren seizoen 1999 12. Open Meteo netwerk 13. Blijven bronnen de baas 14. Masterplan 2000 15. Website bij gewasbescherming.
<p>Organisatie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een studie wordt gevolgd om de indicatoren in relatie met het Masterplandoel te kwantificeren: areaal, opbrengst, ras, milieubelasting voor de jaren 1996, 97, 98 en 99. • Adhoc werkgroep deskundigen heeft in overleg de bestrijdingsstrategie van <i>Phytophthora</i> en de aanpak van de initiële haarden en eerste bespuitingen vastgesteld. • Adhoc werkgroep deskundigen heeft noodzaak en belang haardenregistratie vastgesteld in relatie met bestrijdingsstrategie. • Adhoc werkgroep deskundigen heeft vastgesteld de manier waarop eliminatie initiële haarden het best kan worden gedaan.